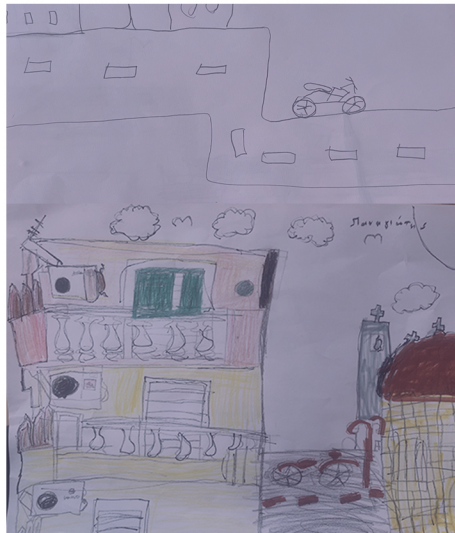
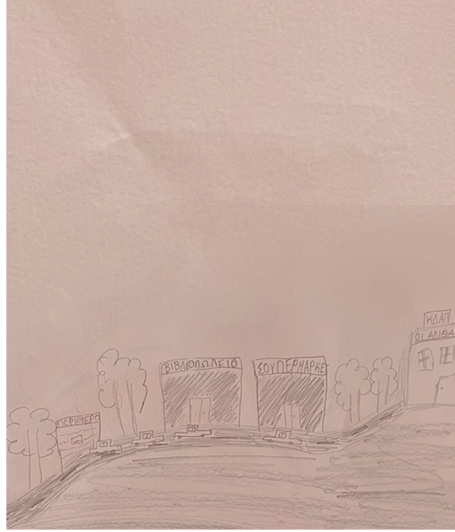
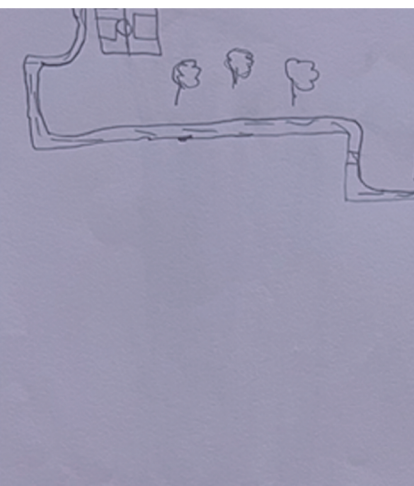

Ερευνητική Εργασία

Επιμέλεια: Κανναβού Σ.
Επιβλέπων: Βαζάκας Α.

**Το αστικό περιβάλλον ως χώρος φιλικός προς το παιδί:
Μια συγκριτική και βιωματική προσέγγιση**

Περίληψη

Η παρούσα ερευνητική εργασία εστιάζει στον συμμετοχικό σχεδιασμό από την σκοπιά των παιδιών για τον δημόσιο χώρο. Στόχος της εργασίας είναι να εξαχθούν χρήσιμες προτάσεις για την βελτίωση της γειτονιάς δίνοντας περισσότερη ασφάλεια και ελευθερία στην μετακίνηση των παιδιών.

Η εργασία χωρίζεται σε 3 μέρη. Αρχικά, παρουσιάζεται εργαστήριο συμμετοχικού σχεδιασμού που πραγματοποιήθηκε σε μια γειτονιά της πόλης των Τρικάλων, με παιδιά 5-12 ετών. Στο δεύτερο μέρος, διερευνήθηκαν, αναλύθηκαν και κατηγοριοποιήθηκαν τα προβλήματα των παιδιών, προκύπτοντας, έτσι, κάποια κριτήρια σχεδιασμού του δημοσίου χώρου. Στο τελευταίο μέρος, γίνεται μια συγκριτική ανάλυση των παραδειγμάτων που βασίζονται στα κριτήρια αυτά.

Αντί προλόγου

Σύμφωνα, με τον Γιόχαν Χουιζίνγκα, το παιχνίδι έχει κεντρικό ρόλο στη ζωή των ανθρώπων όλων των πολιτισμών και ιστορικών περιόδων. Οι ορισμοί του ποικίλουν όσο ποικίλουν οι προσεγγίσεις, οι χρονικές στιγμές που αυτές διατυπώνονται και ο σκοπός για τον οποίο απαιτείται ο ορισμός.¹ Παρόλα αυτά, το παιχνίδι, γενικά μπορεί να προσδιοριστεί ως μια εθελοντική δραστηριότητα ή απασχόληση, η οποία πραγματοποιείται μέσα σε κάποια καθορισμένα τοπικά και χρονικά όρια, σύμφωνα με κανόνες ελεύθερα αποδεκτούς αλλά και απολύτως δεσμευτικούς, αποτελώντας τον αυτοσκοπό και συνοδευόμενη από ένα συναίσθημα έντασης, χαράς και από τη συνείδηση ότι είναι κάτι «διαφορετικό» από τη «συνήθη» ζωή.² Όσον αφορά τα παιδιά, συγκεκριμένα, από τη μία μεριά το παιχνίδι συνιστά μια εκγύμναση για το σοβαρό έργο που θα απαιτήσει αργότερα η ζωή απ' αυτά και από την άλλη, χρησιμεύει ως εξάσκηση στην αυτοσυγκράτηση που χρειάζεται το παιδί. Το παιδί παίζει διότι νιώθει απόλαυση για αυτό και κατ' επέκταση εκεί έγκειται η ελευθερία τους.³

Εικόνα 1: Μορφές παιχνιδιού στον δρόμο α) παιχνίδι με ρόδες, β) αυτοσχέδιο- άτυπο παιχνίδι, γ) περιήγηση στην πόλη και δ) συμμετοχή στην τοπική κοινωνία

Από τότε που πρωτοεμφανίστηκαν οι πόλεις, η συντριπτική πλειονότητα των παιδιών των πόλεων έπαιζε συνήθως στους δρόμους, τις πλατείες και τους χώρους πρασίνου κοντά στα σπίτια τους. Σε μεγάλο μέρος της αστικής ιστορίας, οι δρόμοι ήταν συχνά πολύ διαφορετικοί και πολυλειτουργικοί χώροι. Τα παιδιά ήταν ενεργοί χρήστες των δρόμων: όχι μόνο για παιχνίδι, αλλά και για κοινωνικοποίηση, για να κάνουν θελήματα, να καλούν φίλους ή την οικογένειά τους, να πηγαίνουν από και προς το σχολείο (ή τη δουλειά) ή να παρακολουθούν τον κόσμο να περνάει.⁴ Συγκεκριμένα τη δεκαετία του 1930, σύμφωνα με τον Χουιζίνγκα, όσο πιο φτωχός ήταν ο δρόμος τόσο πιο πολύ απουσίαζαν τα οχήματα και κατά συνέπεια τόσο μεγαλύτερη ήταν η ευκαιρία που έδινε ο ίδιος ο δρόμος για παιδικά παιχνίδια και φυσικά λόγω του συνωστισμού τόσο μεγαλύτερη η ανάγκη χρήσης του δρόμου.⁵

Εικόνα 2: Οικιστικό συγκρότημα Sprangen, Ρότερνταμ 1919, M.Brinkman. Δρόμος-καθιστικό χωρίς τροχοφόρα.

Εικόνα 3: Άμστερνταμ, εργατική συνοικία, ζωή στο δρόμο τον 19ο αιώνα

¹ Huizinga Johan(1989), Ο άνθρωπος και το παιχνίδι, Αθήνα, εκδ. Γνώση, σελ.15

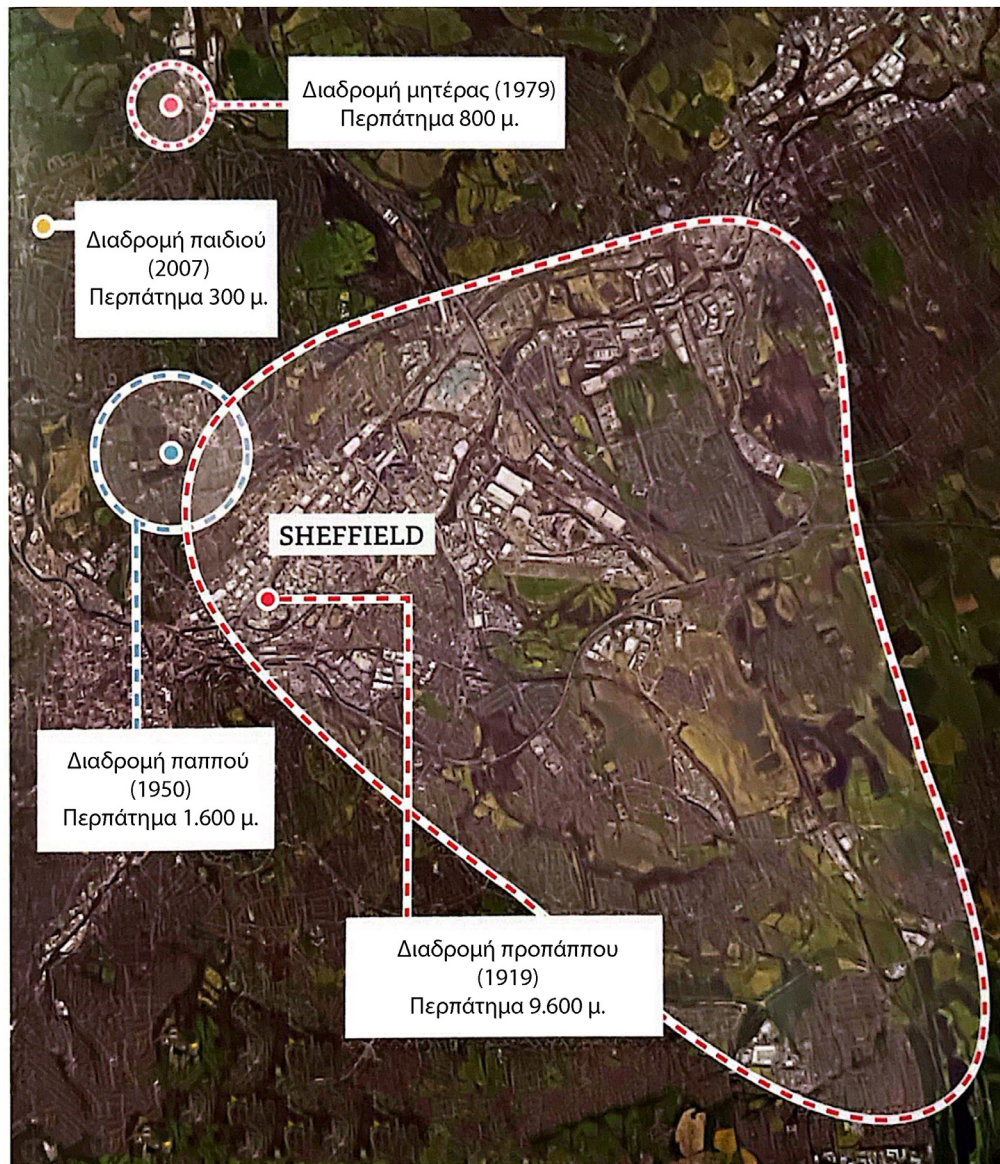
² ό.π., σελ.49

³ ό.π., σελ.21

⁴ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ.18

⁵ Ward Collin(1978), The child in the city,εκδ. Architectural Press, σελ. 117

Σήμερα, η παγκόσμια αστικοποίηση και η αυξανόμενη έλξη των πόλεων για οικογένειες με παιδιά, τα αστικά περιβάλλοντα γίνονται τα κύρια πλαίσια όπου μια νέα γενιά θα ευδοκιμήσει και θα μεγαλώσει.⁶ Όμως, η σύγχρονη κοινωνική ζωή κυριαρχείται σ' όλο και μεγαλύτερο βαθμό από μια ποιότητα, η οποία δεν έχει τίποτα κοινό με το παιχνίδι και παρέχει την ψευδαίσθηση ενός έντονα ανεπτυγμένου παράγοντα παιχνιδιού.⁷ Γεγονός που οδηγεί, στον επαναχρησιμοποίηση των δρόμων για τα μηχανοκίνητα αμάξια και την απομόνωση των παιδιών στις παιδικές χαρές.⁸

Εικόνα 4: Ιστορικό διάγραμμα ελεύθερης περιπλάνησης των παιδιών

⁶ https://issuu.com/bernardvanleerfoundation/docs/child-friendly_urban_design, σελ5

⁷ Huizinga Johan(1989), Ο άνθρωπος και το παιχνίδι, Αθήνα, εκδ. Γνώση, σελ.300

⁸ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σε λ.18

Εικόνα 5: Σκίτσο

Περιεχόμενα

Εισαγωγή

- Σκοπός εργασίας
- Αντικείμενο έρευνας
- Βιβλιογραφική ανασκόπηση
- Μέθοδος
 1. Υπόθεση εργασίας
 2. Συγκρότηση και περιεχόμενο εργασίας
 3. Ερευνητικά ερωτήματα

Ευρήματα

-Μέρος Α. Παρουσίαση του Workshop

-Μέρος Β. Κατηγοριοποίηση των παρατηρήσεων των παιδιών

Ενότητα 1. Διαφορετικές κλίμακες σε συσχέτιση με ζητήματα κυκλοφορίας και οικειοποίησης του χώρου

A. Πολεοδομική κλίμακα και ζητήματα οδικής κυκλοφορίας παιδιών

A.1. Χρήση αυτοκινήτου

A.2. Χρήση ΜΜΜ

B. Αστική κλίμακα και ζητήματα πεζής κυκλοφορίας και οικειοποίησης του χώρου από τα παιδιά

B.1. Γειτονιές με μεγάλη πυκνότητα

B.2. Γειτονιές οικιστικών προαστίων ενδιάμεσης και χαμηλής πυκνότητας

B.3. Γειτονιές παραγκουπόλεων και άτυπων οικισμών

B.4. Ειδικοί χώροι παιχνιδιού

Ενότητα 2. Άλλοι παράγοντες

A. Κοινωνικοπολιτικές συνθήκες

B. Εγκληματικότητα

Γ. Τεχνολογία

Δ. Ηλικία και φύλο

Ε. Περιβαλλοντικές συνθήκες και ρύπανση

E.1. Ατμοσφαιρική ρύπανση

E.2. Ηχορύπανση

-Μέρος Γ. Πρακτικές και προτάσεις για την ενίσχυση της οικειοποίησης του δημόσιου χώρου από τα παιδιά

Εισαγωγή και ορισμοί

Ανάλυση και σύγκριση παραδειγμάτων φιλικού προς το παιδί σχεδιασμού με διαφορετικές κλίμακες παρέμβασης

A. Πολεοδομική κλίμακα

B. Αστική κλίμακα

Συμπεράσματα

Βιβλιογραφία

Πηγές εικονογράφησης

Λέξεις κλειδιά: Παιδί, παιχνίδι, αστικός χώρος

Εισαγωγή

Σκοπός:

Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη του δρόμου ως φυσικό χώρος παιχνιδιού μέσα σε ένα αστικό περιβάλλον.

Αντικείμενο έρευνας:

Αντικείμενο της συγκεκριμένης εργασίας αποτελούν οι πόλεις φιλικές προς τα παιδιά. Η συζήτησή τους ξεκίνησε το 1960 και θεσμικά καταχωρήθηκε το 1989 από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού(από τη γενική συνέλευση του ΟΗΕ). Πρόκειται για πόλεις που έχουν ως βασικό γνώμονα στο σχεδιασμό τους το παιδί, καθώς εκείνα είναι οι πολίτες του μέλλοντος και για να είναι υγιείς χρειάζεται να μεγαλώνουν σε περιβάλλοντα και χώρους χωρίς αποκλεισμούς.

Βιβλιογραφική ανασκόπηση:

Βιβλία αναφοράς για την εκπόνηση της εργασίας αποτέλεσαν τα εξής:

- The shape of Relativity-Aldo Van Eyck, Francis Strauven, Architecture & Natura
- The design of Childhood-Alexandra Lange, Bloomsbury Publishing
- Urban Playground- How child-friendly planning and design can save cities, Tim Gill, RIBA
- Ο άνθρωπος και το παιχνίδι, Huizinga Johan, Γνώση
- The child in the city, Ward Colin, London, Architectural Press, 1978

Μέθοδος:

Για την μέθοδο συλλογής του ερευνητικού υλικού πραγματοποιήθηκε:

- 1.Έρευνα στον Τύπο
- 2.Βιβλιογραφική έρευνα
- 3.Διαδικτυακή έρευνα
- 4.Έρευνα πεδίου- Workshop

Ερμηνευτική μέθοδος

1.Υπόθεση εργασίας

Σύμφωνα με τον Aldo Van Eyck: “Το να αναλογιστούμε την πόλη σημαίνει να συναντήσουμε τον εαυτό μας. Το να συναντάς την πόλη σημαίνει να ξαναβρείς το παιδί. Αν το παιδί ξαναβρεί την πόλη, η πόλη θα ξαναβρεί το παιδί – τον εαυτό μας», η εργασία θα προσπαθήσει, μέσα από αυτή την οπτική γωνία να κατανοήσει και να ερμηνεύσει τον δημόσιο χώρο. Είναι πιθανό να γίνει μία διαπίστωση που αποδεικνύει ότι η πόλη και το παιδί είναι δύο ζωντανόι οργανισμοί, που η προσέγγισή τους δεν γίνεται να τονίζει μόνο τις αλληλοσυνδεόμενες λειτουργίες που συμβαίνουν εντός τους αλλά και τις σχέσεις που καθορίζουν το κάθε συμβαλλόμενο μέρος. Ο δημόσιος χώρος της πόλης αποτελεί για το παιδί μια πολύπλευρη πληροφορία για το πολιτισμικό, κοινωνικό, οικονομικό πλαίσιο στο οποίο μεγαλώνει και συμβάλει καθοριστικά στην κοινωνική, γνωστική και δημιουργική ωρίμανσή του διότι το παιδί, σε αντίθεση με τον ενήλικο, είναι πολύ πιο απελευθερωμένο από τα στοιχεία που θα οδηγήσουν την αποκωδικοποίηση των ερεθισμάτων, που το περιβάλλον του προσφέρει, σε δεδομένα αποτελέσματα. Με άλλα λόγια, το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται του δημιουργεί διαφορετικά βιώματα, εμπειρίες και επιθυμίες από αυτές των ενηλίκων. Επιπλέον, η βιωματική σχέση του παιδιού- χώρου συμβάλλει στην καλλιέργεια του αισθήματος ευθύνης για το περιβάλλον δράσης. Έτσι, καθώς το παιδί διαπλέκεται με τον χώρο ενεργοποιούνται τα αισθήματα υπευθυνότητας απέναντι στο υλικό περιβάλλον και επιτυγχάνεται η ανάπτυξη και η καλλιέργεια των διανοητικών, συναισθηματικών και κοινωνικών δυνάμεών του.⁹

⁹ Κυριακή Τσουκαλά(2014),Ροϊκές χωρογραφίες και εκπαιδευτικές αναστοχαστικές αντιστίξεις, Αθήνα, εκδ. Επίκεντρο, σελ.40

Παρατηρώντας τον κόσμο των παιδιών καταλαβαίνει κανείς ότι είναι ένας ευαίσθητος κόσμος που μοιάζει με αυτόν των πρωτόπλαστων, όπως περιγράφεται στην μυθολογία πολλών λαών. Έρχονται σε ένα περιβάλλον που ετοίμασαν γι' αυτά οι ενήλικες. Παρόλο που η εποχή μας ονομάστηκε παιδοκεντρική λόγω του ενδιαφέροντος για τα παιδιά, οι συνθήκες που επικρατούν στις περισσότερες πόλεις του κόσμου, σε ανεπτυγμένες και μη περιοχές, δείχνουν πως η θέση των παιδιών έχει επιδεινωθεί. Συγκεκριμένα, ο 20ος αιώνας χαρακτηρίστηκε ως ο «Αιώνας του Παιδιού». Στην ταραγμένη ιστορία του, ανήκει το Παγκόσμιο Έτος του Παιδιού (UNICEF), το 1989, καθώς και η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού από τη UNICEF. Σε αυτήν ορίζεται ως αναφαίρετο το δικαίωμα του παιδιού στην ψυχαγωγία και τις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, την ίση και πλήρη συμμετοχή του παιδιού στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή, καθώς και η υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Κρατών στην εξασφάλιση αυτών των δικαιωμάτων.¹⁰

Η γαλλίδα ψυχολόγος Φρανσουάζ Ντολτό υποστηρίζει πως είναι δικαίωμα των παιδιών να μετακινούνται μόνα τους στην πόλη καθώς αυτή «είναι το καλύτερο σχολείο για την εκπαίδευση στην ανεξαρτησία». Σήμερα τα παιδιά έχουν απομακρυνθεί από την πόλη, χάθηκε η δική τους κοινωνία, απομονωμένα και μόνα τους πια προσπαθούν να επιβιώσουν σ' έναν χώρο που τα αγνοεί, τραβηγμένα στη μοναξιά του δωματίου τους με την τηλεόραση και τον υπολογιστή, τους μόνους προσιτούς και πρόθυμους φίλους τους.¹¹ Έτσι, αυτή η αποξένωση των παιδιών από το αυθόρμητο παιχνίδι και η προσκόλλησή τους στον ψηφιακό κόσμο ενισχύεται από τον ανεπαρκή σχεδιασμό χώρων φιλικών γι' αυτά. Ωστόσο, τα προβλήματα δεν εστιάζονται μόνο στους χώρους που είναι σχεδιασμένοι ειδικά για τα παιδιά, αλλά γενικότερα στον αστικό σχεδιασμό διότι υποβαθμίζεται και επιδεινώνεται η ζωή στην πόλη. Αυτό συμβαίνει, διότι, η πλειοψηφία των χώρων με τους οποίους έρχονται σε επαφή τα παιδιά είναι σχεδιασμένοι και απευθύνονται κυρίως σε ενήλικες, με αποτέλεσμα τα παιδιά να αδυνατούν να συνδεθούν αποτελεσματικά με αυτούς. Ένας χώρος σχεδιασμένος σε κατάλληλη κλίμακα δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να τον ελέγχουν, γεγονός που τους δημιουργεί το αίσθημα της ολοκλήρωσης και της ανεξαρτησίας, ενώ το αντίθετο το αίσθημα της αδυναμίας.¹²

Τέλος, τα παιδιά έχοντας απομακρυνθεί από τη γειτονιά και την πόλη, έχουν χάσει την ευκαιρία να ζήσουν εμπειρίες απαραίτητες για τη σωστή ανάπτυξη τους, το παιχνίδι, την ενέργεια, την αυτονομία τους. Η πόλη, χάνοντας τα παιδιά έχασε την ασφάλεια, την αλληλεγγύη, τον κοινωνικό έλεγχο. Η σύγχρονη πόλη σε μια προσπάθεια να προστατεύσει τα παιδιά από μία δομή υποτιθέμενα εχθρική, αδιαφορώντας για το γεγονός της κοινωνίας και γυρνώντας την πλάτη σε αυτή, συμβάλλει στη βαρβαρότητα, διότι μια κοινωνία στην οποία περιθωριοποιούνται όλο και περισσότερο τα παιδιά, είναι μια κοινωνία που δεν αποδέχεται την ευθύνη για το μέλλον.¹³

2. Συγκρότηση και περιεχόμενο εργασία

Με σκοπό να μελετηθεί η οικειοποίηση του δημόσιου χώρου από τα παιδιά πραγματοποιήθηκε ένα workshop σε μια γειτονιά στο κέντρο της πόλης των Τρικάλων με κύριους πρωταγωνιστές παιδιά 5-12 ετών της γειτονιάς αυτής. Η ερμηνευτική μέθοδος που επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί αφορά στην καταγραφή των παρατηρήσεων των παιδιών, την κατηγοριοποίησή τους σε παράγοντες που επηρεάζουν την οικειοποίηση/ελευθερία των παιδιών ξεκινώντας από την κλίμακα της πόλης έως την κλίμακα των δρόμων της γειτονιάς και των ειδικών δημόσιων χώρων (παιχνιδιού) αφιερωμένων στα παιδιά, την μελέτη και ανάλυση των παραγόντων αυτών και τέλος την ανάπτυξη/παράθεση διαφόρων παραδειγμάτων και πρακτικών που έχουνε εφαρμοστεί για την ενίσχυση της οικειοποίησης του δημόσιου χώρου από τα παιδιά.

¹⁰ UNICEF Άρθρο 31

¹¹ Κυριακή Τσουκαλά (2000) Αρχιτεκτονική, παιδί και αγωγή, Αθήνα, εκδ. Παρατηρητής, σελ. 32

¹² Trancik, A. M., & Evans, G. W. (1995). Spaces Fit for Children: Competency- Design of Daycare Center Environments, Children's Environments, σελ. 12

¹³ Θανάση Μυρτώ, Φορούλη Μαρία Ιωάννα (2014), Ερευνητική εργασία, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ- Παιδί- παιχνίδι- πόλη, σελ. 38

Το ερμηνευτικό υλικό της εργασίας συγκροτείται σε 2 ενότητες, οι οποίες διαμορφώνονται:

Μέρος Α.

Παρουσίαση του Workshop

Μέρος Β.

Κατηγοριοποίηση των παρατηρήσεων των παιδιών

Ενότητα 1. Διαφορετικές κλίμακες περιβαλλόντων σε συσχέτιση με ζητήματα κυκλοφορίας και οικειοποίησης του χώρου

Α. Πολεοδομική κλίμακα και ζητήματα οδικής κυκλοφορίας παιδιών

Α.1. Χρήση αυτοκινήτου

Α.2. Χρήση ΜΜΜ

Β. Αστική κλίμακα και ζητήματα πεζής κυκλοφορίας και οικειοποίησης του χώρου από τα παιδιά

Β.1. Γειτονίες με μεγάλη πυκνότητα

Β.2. Γειτονίες οικιστικών προαστίων ενδιάμεσης και χαμηλής πυκνότητας

Β.3. Γειτονίες παραγκουπόλεων και άτυπων οικισμών

Β.4. Ειδικό χώρο παιχνιδιού

Ενότητα 2. Άλλοι παράγοντες

Α. Κοινωνικοπολιτικές συνθήκες

Β. Εγκληματικότητα

Γ. Τεχνολογία

Δ. Ηλικία και φύλο

Ε. Περιβαλλοντικές συνθήκες και ρύπανση

Ε.1. Ατμοσφαιρική ρύπανση

Ε.2. Ηχορύπανση

Μέρος Γ.

Πρακτικές και προτάσεις για την ενίσχυση της οικειοποίησης του δημόσιου χώρου από τα παιδιά

Εισαγωγή και ορισμοί

Ενότητα 1. Παραδείγματα

Α. Πολεοδομική κλίμακα

Β. Αστική κλίμακα

Συμπεράσματα

3.Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που θα επιχειρήσει ανάμεσα σε άλλα να απαντήσει η εργασία είναι:

·Ποιοι οι λόγοι μείωσης της ελευθερίας των παιδιών από τους δρόμους της γειτονιάς;

·Ποιές είναι οι αρχιτεκτονικές ποιότητες που έχει ανάγκη το παιδί για να αισθάνεται καλά στο αστικό περιβάλλον της γειτονιάς;

·Πώς σχεδιάζουμε πιο φιλικές προς τα παιδιά πόλεις και γειτονιές;

Εικόνα 6: Σκίτσο

Ευρήματα

Μέρος Α.

Σε μια γειτονιά στο κέντρο της πόλης των Τρικάλων πραγματοποιήθηκε ένα workshop με παιδιά 5-12 ετών που κατοικούν στην περιοχή αυτή. Η περιοχή συνορεύει με το ποτάμι του Ληθαίου που διαπερνά την πόλη και τον λόφο του προφήτη Ηλία. Χαρακτηρίζεται από μονοκατοικίες και αρκετά αστικά κενά. Το workshop έγινε σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς του Δημοτικού σχολείου της περιοχής, οι οποίοι το ενέταξαν στα εργαστήρια Δεξιότητων στο Θεματικό Κύκλο: Φροντίζω το Περιβάλλον.

Στόχος ήταν από την αρχή να αναπτυχθεί ένα κλίμα ουσιαστικής επικοινωνίας, συνεργασίας και ελεύθερης δημιουργικότητας. Σκοπός δεν ήταν να εισάγουμε τα παιδιά στην αρχιτεκτονική σύνθεση, αλλά να τα αφουγκραστούμε και να αντλήσουμε από εκείνα στοιχεία που ήδη μπορούσαν να εξωτερικεύσουν. Πιο συγκεκριμένα, ήταν μια προσπάθεια για το πώς τα παιδιά ορίζουν και αντιλαμβάνονται την έννοια του ελεύθερου δημόσιου χώρου στην γειτονιά τους.

Αναλυτικότερα, το workshop εξελίχθηκε σε δύο στάδια. Αρχικά, η ομάδα των παιδιών περιηγήθηκε στον παραποτάμιο χωματόδρομο και ύστερα στο δρόμο κύριας αρτηρίας, οδός Κλειδωνοπούλου, που βρίσκεται στο κέντρο της γειτονιάς. Κατά τη διάρκεια των διαδρομών, χρησιμοποιώντας όλες τις αισθήσεις τους, επεξεργάστηκαν τις συνθήκες που βίωσαν. Στη συνέχεια καθίσαμε, ανταλλάξαμε απόψεις, μιλήσαμε για τις εικόνες που είδαν, τα συναισθήματα που τους προέκυψαν καθώς και διάφορες άλλες παρατηρήσεις που κατέθεσαν, καταλήγοντας έτσι σε μια καταγραφή-απολογισμό για τα αρνητικά στοιχεία που υπάρχουν στις διαδρομές αυτές.

Σύμφωνα με τα παιδιά, και οι δύο διαδρομές εμφάνιζαν, σχεδόν, τα ίδια προβλήματα.

Αρχικά, οι 2 διαδρομές δεν είναι εύκολα προσβάσιμες. Από την μία, ο παραποτάμιος χωματόδρομος είναι αρκετά ανώμαλος με αρκετές πέτρες στη διαδρομή με αποτέλεσμα το μονοπάτι να έχει κίνδυνο τραυματισμού των παιδιών αλλά και να απωθεί τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Επιπλέον, σε κάποια σημεία του μονοπατιού υπήρχε τσιμέντο που δυσαρέστησε όλα τα παιδιά. Από την άλλη, ο δρόμος της οδού Κλειδωνοπούλου ενώ είχε άπλετο χώρο για τα αμάξια, τα πεζοδρόμια ήταν μικρά και σε αρκετά σημεία ανύπαρκτα.

Τα παιδιά και στις 2 διαδρομές επισήμαναν ότι υπήρχαν ελάχιστα δέντρα και καθόλου όμορφες μυρωδιές και χρώματα από λουλούδια και πολλά σκουπίδια πεταμένα χωρίς κάδους. Από τις παρατηρήσεις των παιδιών δε θα μπορούσε να λείπει η παρουσία των αυτοκινήτων. Μπορεί ο παραποτάμιος χωματόδρομος να μην έχει κυκλοφορία αυτοκινήτων, τα αυτοκίνητα όμως καταλαμβάνουν χώρο πρασίνου ως πάρκινγκ. Ο δρόμος της οδού Κλειδωνοπούλου λόγω της μορφολογίας του (φαρδύς και ευθεία) έχει ως αποτέλεσμα τα αμάξια να τον διασχίζουν με μεγάλη ταχύτητα και εκτός του κινδύνου να επικρατεί ηχορύπανση.

Μέρος Β.

Κατηγοριοποίηση των παρατηρήσεων των παιδιών:

Ενότητα 1. Διαφορετικές κλίμακες σε συσχέτιση με ζητήματα κυκλοφορίας και οικειοποίησης του χώρου

Α. Πολεοδομική κλίμακα και ζητήματα οδικής κυκλοφορίας παιδιών

Μέσα από το πρίσμα της σχέσης του παιδιού με την πόλη, εκείνη θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα χωρο-πολιτισμικό πεδίο αγωγής, το οποίο περιλαμβάνει τα περιβάλλοντα ζωής του παιδιού και προσδιορίζεται κυρίως από:

- το υποκείμενο: σύνολο προσώπων που είτε ως άτομα είτε ως ομάδες χαρακτηρίζονται από την ένταξή τους σε κάποια κοινωνική στρωμάτωση με σαφή πολιτισμικά και κοινωνικο-οικονομικά γνωρίσματα
- τον υλικό χώρο, τον κτισμένο και διαμορφωμένο από τον άνθρωπο, έναν κτιριακό ιστό με συγκεκριμένη ιστορική προέλευση, κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας, καθώς και κοινωνικά-πολιτισμικά χαρακτηριστικά
- κοινωνικές εξυπηρετήσεις και θεσμούς, που ρυθμίζουν την οργάνωση της καθημερινής ζωής
- την κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική ζωή, που αναπτύσσεται εκεί
- ψυχοκοινωνικούς παράγοντες, οι οποίοι συμβάλλουν ουσιαστικά στο να αποκτήσει η πόλη μια ταυτότητα για το υποκείμενο, ιδίως κυρίαρχα κοινωνικά μοντέλα, εικόνες και νοητικές αναπαραστάσεις γι' αυτήν.¹⁴

Χαρακτηριστικό των πόλεων σήμερα είναι η χρήση τους εδάφους με δόμηση μεγάλης κλίμακας σε έκταση και κτιριακούς όγκους, καθώς και η απομάκρυνση των ενηλίκων από τα παιδιά. Δυστυχώς, οι πόλεις δεν σχεδιάζονται και δεν διαχειρίζονται λαμβάνοντας υπόψη τα παιδιά, ενώ συγχρόνως δεν υπάρχουν αρκετοί διαθέσιμοι χώροι που να συμβάλλουν στη σωστή ανάπτυξη των παιδιών και στην ανεξάρτητη μετακίνησή τους. Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος της πόλης παρουσιάζει πολύ μικρές πυκνότητες χρηστών, μεταξύ των οποίων και παιδιά.¹⁵ Στις περιπτώσεις που λαμβάνονται υπόψη τα παιδιά, οι χώροι αυτοί τυποποιούνται σε παιδικό και σε χώρο των «μεγάλων».

Η ανεξάρτητη κινητικότητα των παιδιών και η παρουσία τους στο δημόσιο υπαίθριο χώρο της πόλης έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, κυρίως εξαιτίας της αύξησης της χρήσης του αυτοκινήτου και των κινδύνων, που συνεπάγονται. Αρχικά, όταν τα όρια ταχύτητας είναι ψηλά τότε οι οδηγοί έχουν την αίσθηση πως ο δρόμος είναι αποκλειστικά δικός τους, παραβλέποντας την ύπαρξη κατοίκων εκατέρωθεν. Δεδομένου ότι ο αριθμός των οχημάτων αυξάνει καθημερινά, αυξάνεται και ο όγκος της κυκλοφορίας ωθώντας τις υπηρεσίες να κατασκευάζουν συνεχώς καινούργιους λεωφόρους και ανισόπεδους κόμβους μέσα στην πόλη. Αυτό αναγκάζει τα παιδιά να απομακρύνονται από το δρόμο και να παραμερίζονται στο πεζοδρόμιο, στους στενούς ανοιχτούς δρόμους ανάμεσα στις πολυκατοικίες ή στον ιδιόκτητο ακάλυπτο χώρο.¹⁶

Τέλος, η έντονη ανοικοδόμηση και η κυρίαρχη θέση του αυτοκινήτου περιορίζουν το διαθέσιμο στο παιδί ελεύθερο χώρο, κάνοντάς τον αφιλόξενο, επικίνδυνο και ακατάλληλο για παιχνίδι.¹⁷ Έτσι, αυτές οι ακατάλληλες συνθήκες του οδικού περιβάλλοντος στον αστικό χώρο (όπως κυκλοφοριακοί φόρτοι, η έλλειψη παιδικών χώρων αναψυχής ή οι ακατάλληλοι χώροι χωροθέτησης τους, ο ελλιπής φωτισμός κ.α.), η ριψοκίνδυνη οδήγηση και κοινωνικόοικονομικοί παράγοντες αποτελούν τους κύριους παράγοντες κινδύνου εμπλοκής των παιδιών σε τροχαία ατυχήματα.¹⁸

¹⁴ Γερμανός Δημήτρης(2005), Χώρος και διαδικασίες αγωγής, Η παιδαγωγική ποιότητα του χώρου, εκδ. GUTENBERG, σελ.45

¹⁵ Βιργινία Γαλάνη (2011), Διδακτορική διατριβή: Πόλη και Παιδί, Διερεύνηση των παραμέτρων επιλογής του τόπου παιχνιδιού στο δημόσιο υπαίθριο χώρο της πόλης, σελ. 4

¹⁶ <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReaderId/16409?lang=el#page200/mode2up>, σελ. 201

¹⁷ Θανάση Μυρτώ, Φορούλη Μαρία Ιωάννα(2014), Ερευνητική εργασία, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π. Παιδί-παιχνίδι-πόλη, σελ. 25

¹⁸ <http://ikee.lib.auth.gr/record/325669/files/GRI-2020-29431.pdf> , σελ.30

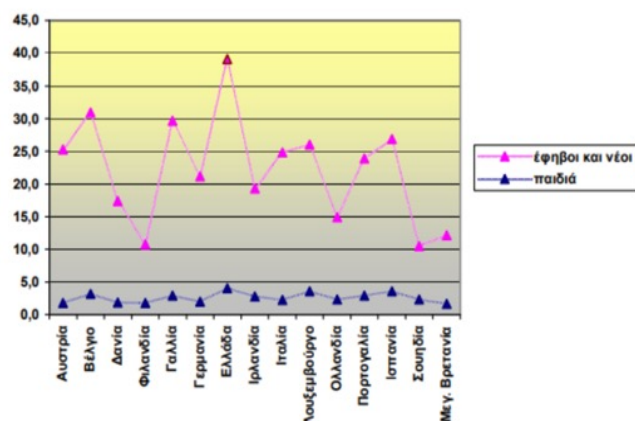
A.1. Χρήση αυτοκινήτου

Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μια συνεχώς αυξανόμενη χρήση ιδιωτικών αυτοκινήτων για μετακινήσεις μέσα στις πόλεις. Αυτή η αυξημένη χρήση οφείλεται είτε στην επιμήκυνση των αποστάσεων των κατοικιών από τα σχολεία και άλλες κοινωνικές δραστηριότητες, είτε από το σύγχρονο τρόπο ζωής και την αυξημένη πίεση του χρόνου.¹⁹ Οι γονείς χρησιμοποιούν το αμάξι για τις καθημερινές μετακινήσεις των παιδιών, όπως για την σχολική μετακίνηση, για την συμμετοχή σε δραστηριότητες και για λόγους υγείας, αποφεύγοντας έτσι τους ενεργητικούς τρόπους μετακίνησής όπως είναι το ποδήλατο ή το βάδισμα. Έτσι, η χρήση του αυτοκινήτου, εκτός από τη στέρηση από το παιδί της ελευθερίας και της αίσθησης ευθύνης, της γνωριμίας με τη γειτονιά και της κοινωνικοποίησης του, συμβάλλει επιπλέον στη μείωση της σωματικής δραστηριότητας.²⁰ Αυτή η αρνητική επιρροή που έχει το αμάξι στην ζωή του παιδιού και της οικογένειάς του οδηγεί στο να μην μπορεί το παιδί να αναπτύξει δεξιότητες για την ασφαλή κυκλοφορία στους δρόμους, χάνοντας κάθε στοιχείο της ανεξαρτησίας τους και κατ' επέκταση την δέσμευση και σπατάλη του χρόνου των γονέων, οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να μεταφέρουν τα παιδιά κάθε στιγμή.

Η μετακίνηση των παιδιών με το αμάξι τους δημιουργεί μια αποσπασματική αστική εμπειρία με σαφείς αφετηρίες και προορισμούς, αλλά χωρίς να υπάρχει χωρική συνέχεια. Έτσι, το παιδί χάνει την επαφή με την πραγματική πόλη και κατά συνέχεια από το περιβάλλον μάθησης της πόλης διότι η διαδικασία της δόμησης της προσωπικής ταυτότητας ξεκινά από το να βρούμε τη θέση μας στον κόσμο που μας περιβάλλει, να τον κατανοήσουμε και μετά να τον νοηματοδοτήσουμε. Η αίσθηση των παιδιών ότι η πόλη είναι σε γενικές γραμμές ένα άγνωστο πεδίο, του οποίου δεν αποτελούν μέρος και κατά συνέπεια δεν δικαιούνται να έχουν λόγο σε ζητήματα που τα αφορούν, τα αποδυναμώνει και επιπλέον αυξάνει τον βαθμό εξουσίας των ενηλίκων απέναντί τους.²¹

Αρκετές μελέτες αποδεικνύουν πως η μείωση της ασφάλειας του δρόμου έχει οδηγήσει στην απομάκρυνση των παιδιών από το δρόμο. Η αύξηση της κυκλοφορίας έχει μεταμορφώσει τους τομείς των αστικών παιδικών ηλικιών. Τα τελευταία εκατό χρόνια περίπου η κυκλοφορία έχει αναδειχθεί ως θανάσιμη απειλή για τα παιδιά που επιθυμούν να μετακινηθούν στις γειτονιές τους και ένας δικαιολογημένος φόβος για τους γονείς που θέλουν να τους το επιτρέψουν να το κάνουν. Την ίδια περίοδο, η στρόφη προς τον αυτοκινητοκεντρικό σχεδιασμό γειτονιάς ενίσχυσε μόνο τη λογική της μείωσης των παιδικών ελευθεριών και του καθιστικού τρόπου ζωής σε εσωτερικούς χώρους.²²

Δείκτες θνησιμότητας τροχαίων ατυχημάτων (ανά 100.000 άτομα) σε παιδιά (έως 15 ετών) και νέους (15-24 ετών), ΕΕ-15 (πηγή δεδομένων: ΠΟΥ)

Εικόνα 7: Δείκτες θνησιμότητας τροχαίων ατυχημάτων σε παιδιά & νέους στην ΕΕ

Η Ελλάδα βρίσκεται στις πρώτες θέσεις στην ΕΕ με τους περισσότερους θανάτους από τροχαία ατυχήματα (20.000 άτομα την τελευταία δεκαετία) ενώ κατέχει την 1η θέση στην ΕΕ σε σχέση με τον αριθμό των παιδιών που εμπλέκονται σε τροχαία ατυχήματα (Π.Ο.Υ., 1998) (Εικόνα 7).²³

¹⁹ Βιργινία Γαλάνη (2011), Διδακτορική διατριβή, Πόλη και Παιδί: Διερεύνηση των παραμέτρων επιλογής του τόπου παιχνιδιού στο δημόσιο υπαίθριο χώρο της πόλης, σελ. 43

²⁰ <http://ikee.lib.auth.gr/record/325669/files/GRI-2020-29431.pdf>, σελ.30

²¹ https://www.avgi.gr/koinonia/253977_i-poli-os-periballon-mathisis-kai-pedio-drasis

²² Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ.4

²³ Ελληνική Βουτούσα (2020), Μεταπτυχιακή εργασία: Αυτόνομη κινητικότητα των παιδιών & αστικό περιβάλλον: Σχεδιάζοντας φιλικές πόλεις για τα παιδιά, σελ.30

A.2. Χρήση MMM

Οι δημόσιες συγκοινωνίες αποτελούν βασικό μέρος του συνδυασμού κινητικότητας για παιδιά και οικογένειες και βασικό εργαλείο για τη μείωση του αντίκτυπου του αυτοκινήτου. Δυστυχώς, υπάρχουν πολλές πρακτικές δυσκολίες που σχετίζονται με την μεταφορά των παιδιών και των οικογενειών τους. Αρχικά, δεν υπάρχουν συστήματα βάσει του χρόνου που επιτρέπει στους επισκέπτες να μετακινούνται χωρίς να χρειάζεται να πληρώσουν ξανά ή να διευκολύνουν τον προγραμματισμό των ταξιδιών για να μειώσουν τον χρόνο αναμονής.²⁴ Ειδικά σε ώρες αιχμής, οι ασυνεπείς ναύλοι, ο σύντομος χρόνος επιβίβασης και αποβίβασης, η κακή συχνότητα είναι μερικά από αυτά τα ζητήματα.

Από τη μία, τα οχήματα διαθέτουν ψηλά δάπεδα και είναι δύσκολο να μεταφερθούν καρότσια. Ακόμα, ένα μέσο τρίχρονο παιδί έχει ύψος 95 εκατοστά βρίσκεται πιο κοντά από τους ενήλικες στην εξάτμιση των οχημάτων, στο πλακόστρωτο λόγω του ύψους τους, με αποτέλεσμα να είναι λιγότερο ορατά σε άτομα που οδηγούν αυτοκίνητα και λεωφορεία.²⁵ Από την άλλη, οι σταθμοί δεν διαθέτουν τις απαραίτητες ανέσεις (όπως εύκολη πρόσβαση σε τουαλέτες, στέγαστρο, καθορισμένες στάσεις) ώστε να διευκολύνουν την μετακίνηση και την αναμονή των παιδιών, με αποτέλεσμα να μην είναι ευχάριστο για ένα παιδί να καθίσει σε μία στάση λεωφορείου.²⁶

Εικόνα 8: Υπάρχει χώρος για τα παιδιά στην πόλη;

²⁴ <https://www.itdp.org/2019/02/11/transport-childhood-development/>

²⁵ Designing streets for kids, Global Designing Cities Initiative, σελ. 10

²⁶ <https://www.shareable.net/how-to-design-family-friendly-transit/>

B. Αστική κλίμακα και ζητήματα πεζής κυκλοφορίας και οικειοποίησης του χώρου από τα παιδιά

Τα παιδιά δεν μεγαλώνουν στις πόλεις. Μεγαλώνουν σε γειτονιές. Η ζωή των παιδιών περιορίζεται χωρικά από το πού ζουν, περισσότερο από τους περισσότερους ενήλικες. Ως εκ τούτου, η γειτονιά πρέπει να είναι η μονάδα ανάλυσης για τον φιλικό προς τα παιδιά πολεοδομικό σχεδιασμό.²⁷ Από τη μία, η γειτονιά είναι ένα μέρος έκφρασης της δημιουργικότητας και της διαμόρφωσης της αίσθησης ότι κανείς ανήκει κάπου. Ο ρόλος της γειτονιάς αποκτά μεγάλη σημασία καθώς το παιδί μεγαλώνει. Μέσα στη γειτονιά το παιδί κάνει το πρώτο του βήμα στη δημόσια ζωή. Σε ιδανικές συνθήκες, τα κοινωνικά δίκτυα και ο φυσικός χώρος της γειτονιάς βοηθούν το παιδί να κοινωνικοποιηθεί, να έρθει σε επαφή με πολιτισμούς, τρόπους ζωής και συστήματα αξιών διαφορετικά από τα δικά του. Στη γειτονιά, το παιδί αναπτύσσει τις επικοινωνιακές δεξιότητες, την αυτογνωσία και την αποδοτικότητα του. Η αίσθηση ότι ανήκουμε σε έναν τόπο συμβάλλει στην ικανότητά μας να συμμετέχουμε στα κοινωνικά δίκτυα ως ενήλικες.²⁸ Από την άλλη, η γειτονιά προσφέρει στο παιδί ένα χωρο-πολιτισμικό περιβάλλον ζωής φιλικό και σχετικά ασφαλές, που ευνοεί την ανάπτυξη πρακτικών και δραστηριοτήτων στο χώρο. Το πεζοδρόμιο, μια «πυλωτή» πολυκατοικίας, ένα άδειο οικόπεδο κοντά στο σπίτι, ένας πράσινος χώρος, ίσως ένας διπλανός δρόμος χωρίς ιδιαίτερη κυκλοφορία, ένας πεζόδρομος αποτελούν ένα πλαίσιο χώρου, σημαντικό για τη διαδικασία ανάπτυξης του παιδιού. Κυρίως μέσα από το παιχνίδι του σε τέτοιους χώρους, το παιδί ανακαλύπτει, εξερευνά, παρατηρεί, δημιουργεί, αναπτύσσει φιλίες και την κοινωνικότητά του, μαθαίνει. Τους χώρους που παίζει τους διαλέγει με κριτήρια της ηλικίας του, ενώ φαίνεται πως επηρεάζεται κι από τον τρόπο που τους χρησιμοποιούν οι ενήλικες. Έτσι, γνωρίζει το χωρο-πολιτισμικό του περιβάλλον, τοποθετείται απέναντί του και επιδρά πάνω του, ενώ παράλληλα διαμορφώνεται και το ίδιο ως προσωπικότητα, με διεργασίες που ήδη αναφέρθηκαν.²⁹

Δυστυχώς, στις σύγχρονες γειτονιές παρουσιάζεται ένα αφιλόξενο περιβάλλον στον χώρο εκτός σπιτιού με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι φόβοι μετακίνησης και ελευθερίας. Έχει παρατηρηθεί, οι ενήλικες συχνά να αντιδρούν ενάντια στον θόρυβο και την διαταραχή της ησυχίας που προκαλούνται από το παιχνίδι ή ακόμα και από τη απλή παρουσία των παιδιών.³⁰

Σύμφωνα με τον Tim Gill, οι γειτονιές διαχωρίζονται σε 3 κύριους τύπους³¹:

B.1. Γειτονιές με μεγάλη πυκνότητα

Η στέγαση υψηλής πυκνότητας και συγκεκριμένα η πολυκατοικία πρόκειται για ανεπιθύμητο περιβάλλον για τα παιδιά. Η έλλειψη ελεύθερων χώρων είτε μέσα στην πολυκατοικία είτε στον δημόσιο χώρο οδηγεί στην αυξανόμενη προστασία και στον έλεγχο των παιδιών από τους γονείς τους, περιορίζοντάς τους την κινητικότητα τους. Ο Deutsch υποστηρίζει ότι το υποβαθμισμένο αστικό κέντρο και τα συνωστισμένα διαμερίσματά του προσφέρουν στα παιδιά ένα μικρό εύρος ερεθισμάτων. Η σποραδικότητα των αντικειμένων και η έλλειψη ποικιλίας τεχνουργημάτων στο σπίτι τα οποία να είναι διαθέσιμα και σημαντικά για το παιδί παρέχουν στο παιδί λίγες ευκαιρίες να διαχειριστεί και να οργανώσει τις οπτικές προσλαμβάνουσες του περιβάλλοντος του και να διακρίνει τις αποχρώσεις του.³² Ακόμα, αυτή κατάσταση οδηγεί τα παιδιά, που μένουν σε διπλανές πολυκατοικίες να μη γνωρίζουν την ύπαρξη το ένα του άλλου, ακριβώς επειδή δεν υπάρχει κάποιος τόπος συνεύρεσης, ή γιατί, αν υπάρχει, δεν θεωρείται ασφαλής ή κατάλληλος για παιδιά ασυνόδευτα.³³

²⁷ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ.128

²⁸ Ίριδα Τσεβρένη(2008), Διδακτορική διατριβή, Η πόλη μέσα από τα μάτια των παιδιών: Προσεγγίζοντας το συμμετοχικό σχεδιασμό του χώρου μέσα από μία εναλλακτική θεώρηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σελ. 60

²⁹ https://www.greekarchitects.gr/site_parts/doc_files/79.13.10.pdf , σελ88

³⁰ <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/16409?lang=el#page/2/mode/2up> , σελ 208

³¹ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ.8

³² Ίριδα Τσεβρένη(2008), Διδακτορική διατριβή, Η πόλη μέσα από τα μάτια των παιδιών: Προσεγγίζοντας το συμμετοχικό σχεδιασμό του χώρου μέσα από μία εναλλακτική θεώρηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σελ. 56

³³ Βενετία Καίσαρη(2005), Διδακτορική διατριβή, Το παιδί και ο αστικός χώρος: Το παιχνίδι του παιδιού σχολικής ηλικίας στον αστικό χώρο, σελ. 84

B.2. Γειτονιές οικιστικών προαστίων χαμηλής πυκνότητας

Σε πολλές πόλεις, τα πρότυπα των αξιών της γης σημαίνουν ότι τα σπίτια με κήπους βρίσκονται σε απομακρυσμένα προάστια μακριά από εμπορικά και πολιτιστικά κέντρα. Αυτή η επιθυμία για ελευθερία κινήσεων θα μπορούσε να βρει καταφύγιο στην αυλή και το κήπο του σπιτιού, αυτό τον ενδιαμέσο χώρο μεταξύ σπιτιού και «έξω κόσμου». Πρόκειται για ένα μέρος προστατευμένο και συγχρόνως λιγότερο περιορισμένο, με τον οποίο οι γονείς, κυρίως, αισθάνονται πιο άνετα, εφόσον προσφέρει την ασφάλεια του σπιτιού. Και τα παιδιά όμως εύκολα τον οικειοποιούνται και τον εντάσσουν στον κόσμο τους, καθώς τους δίνει την ευκαιρία να πλησιάσουν τον κόσμο που βρίσκεται εκτός σπιτιού εξίσου όμως προφυλαγμένα, και να προσεγγίσουν τη φύση, έστω και σε μικρογραφία.³⁴

Παρά τη φαινομενική δημοτικότητα των προαστίων, η χαμηλή τους πυκνότητα σημαίνει ότι οι υπηρεσίες, τα σχολεία, οι εγκαταστάσεις αναψυχής και οι φίλοι και οι συνομήλικοι μπορεί να είναι πολύ μακριά για να περπατήσει κανείς ή να κάνει ποδήλατο, με συνέπεια τα παιδιά να νιώθουν απομονωμένα. Επιπλέον, οι γειτονιές με ιδιωτικούς κήπους μπορεί να έχουν μειονεκτήματα για ορισμένες οικογένειες. Μπορεί να αποτύχουν να καλύψουν τις υπαίθριες ανάγκες παιχνιδιού ορισμένων παιδιών, ιδιαίτερα των μεγαλύτερων παιδιών και των εφήβων, που μπορεί να προτιμούν μέρη με περισσότερη ιδιωτικότητα, περισσότερο χώρο και περισσότερες ευκαιρίες για κοινωνικοποίηση. Οι οικιακοί κήποι μπορεί να διαμορφώνονται περισσότερο από τις επιθυμίες των ενηλίκων για οπτική έλξη και χώρο για χαλάρωση παρά από την όρεξη των παιδιών για παιχνίδι, που μπορεί να είναι ακατάστατο και ενοχλητικό. Μια μελέτη του 1997 στο Ηνωμένο Βασίλειο για το παιδικό παιχνίδι σε κατοικίες βρήκε στοιχεία ότι τα παιδιά περνούσαν περισσότερο χρόνο σε δημόσιους χώρους - συμπεριλαμβανομένων των δρόμων, πάρκων και χώρων παιχνιδιού - παρά σε ιδιωτικούς κήπους.³⁵

B.3. Γειτονιές παραγκουπόλεων και άτυπων οικισμών

Περίπου 1,4 δισεκατομμύρια άνθρωποι ζουν σε παραγκουπόλεις και άτυπους οικισμούς της μιας ή της άλλης μορφής. Σε τέτοιες γειτονιές, οι κάτοικοι μπορεί να αντιμετωπίζουν μια διαρκή απειλή έξωσης, ενώ οι βασικές αστικές υποδομές όπως το νερό, η αποχέτευση, η συλλογή απορριμμάτων και η ηλεκτρική ενέργεια μπορεί να είναι αποσπασματικά. Υψηλές πυκνότητες, συνωστισμός, οι πιέσεις σε ανοιχτή γη, φτωχός ή ανύπαρκτος δημόσιος χώρος, κίνδυνοι πλημμύρας, έλλειψη πεζοδρομίων, ανώμαλο έδαφος και κακοσυντηρημένοι δρόμοι μπορούν όλα να προσθέσουν την εχθρότητα αυτών των αστικών περιβαλλόντων, ειδικά για τα παιδιά. Παρόλα αυτά, υπάρχουν και κάποιες φτωχογειτονιές που χαρακτηρίζονται για την ανθρώπινη κλίμακα, τη βατότητα, τα χαμηλά επίπεδα κυκλοφορίας και ιδιοκτησίας αυτοκινήτου και την περισσότερη χρήση των δημόσιων μέσων μεταφοράς για προορισμούς εργασίας και υπηρεσίες.

B.4. Ειδικοί χώροι παιχνιδιού

Σύμφωνα με τους Carlan και Carlan, το παιχνίδι είναι μια εκούσια δραστηριότητα, συμβάλλει στην ανάπτυξη των παιδιών, εμπεριέχει στοιχεία περιπέτειας, προσφέρει στο παιδί την ελευθερία της δράσης, του δίνει την ευκαιρία να δημιουργήσει έναν φανταστικό κόσμο. Ο όρος παιχνίδι περιγράφει τις δραστηριότητες των παιδιών που επιλέγονται ελεύθερα, είναι αυτοκαθοδηγούμενες και με εγγενή κίνητρα, ενώ δεν έχει καθοριστεί η ηλικία των παιδιών στην οποία ο όρος παιχνίδι σταματά να χρησιμοποιείται. Το παιχνίδι αποτελεί θεμελιώδη δραστηριότητα σε όλα τα πεδία της ανάπτυξη του παιδιού και του εφήβου το φυσικό, το πνευματικό, το κοινωνικό και το συναισθηματικό. Έχει μεγάλη αξία για τη φυσική άσκηση, την ανάπτυξη των φυσικών ικανοτήτων και της σκέψης τους, καθώς τα ωθεί να εξερευνήσουν, να κατανοήσουν και να πειραματιστούν, με απώτερο σκοπό την κατανόηση του κόσμου στον οποίο ζουν.³⁶ Με άλλα λόγια, το παιχνίδι είναι η κατεχόμενη συντονισμένη παρέμβαση των παιδιών στο χώρο, και η σύνδεση του με τον αστικό θα αναδείξει ένα πλήθος συσχετίσεων που αφορούν την ίδια την ανάπτυξη των παιδιών, ως ατόμων και ως μελών ενός κοινωνικού συνόλου, αλλά και την πόλη, ως μόρφωμα στην ολότητα του, σ' αυτό, δηλαδή, που περιέχει, αλλά και σε αυτό που περιέχεται.³⁷

³⁴ Ο.π., σελ. 80

³⁵ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ. 10

³⁶ Βιργινία Γαλάνη (2011), Διδακτορική διατριβή, Πόλη και Παιδί: Διερεύνηση των παραμέτρων επιλογής του τόπου παιχνιδιού στο δημόσιο υπαίθριο χώρο της πόλης, σελ. 18

³⁷ Lefebvre Henri(1977), Δικαίωμα στην πόλη. Χώρος και πολιτική, Αθήνα, εκδ. Παπαζήση

Στο βιβλίο 'Το Παιδί στην Πόλη', ο Colin Ward δήλωσε ότι: «Κάποιος πρέπει να μπορεί να παίζει παντού, εύκολα, χαλαρά και όχι με το ζόρι σε «παιδική χαρά» ή «πάρκο». Η αποτυχία ενός αστικού περιβάλλοντος μπορεί να μετρηθεί σε ευθεία αναλογία με τον αριθμό των «παιδικών χαρών»³⁸ Εξετάζοντας τον τρόπο που βιώνει το παιδί το χώρο της πόλης, διαπιστώνεται το αφιλόξενο περιβάλλον που αυτή προσφέρει και η αδυναμία ιδιοποίησής της από αυτό. Στην πραγματικότητα οι «παιδικοί χώροι» αποτελούν ένα πολύ μικρό ποσοστό του πολεοδομικού ιστού, επειδή προέκυψαν από την απρογραμματίστη διαδικασία εξάπλωσης της πόλης. Πρόκειται για χώρους των οποίων η κωδικοποιημένη μορφή οργάνωσης και λειτουργίας εκφράζει τις κυρίαρχες αντιλήψεις για την παιδική ηλικία. Με άλλα λόγια, η παιδική χαρά αναδείχθηκε ως ένας χώρος όπου τα παιδιά μπορούσαν να συναντήσουν φίλους παρόμοιας ηλικίας και να συναναστραφούν με συνομηλίκους, αλλά να παραμείνουν διαχωρισμένα από την κοινωνική ζωή πέρα από αυτό.³⁹ Η διαμόρφωση χώρων υπερσχεδιασμένων όπου το παιδί αδυνατεί να παρέμβει και να αναδιοργανώσει, η χρήση έντονων χρωμάτων που προκαλούν σύγχυση και οι μεγάλοι ενιαίοι χώροι που δεν πλησιάζουν την κλίμακα των παιδιών είναι τα συνήθη προβλήματα που εντοπίζονται σε τέτοιους παιδικούς χώρους.⁴⁰

Συγκεκριμένα, οι παιδικές χαρές υιοθέτησαν ένα πρότυπο σχεδίασης που είναι αναγνωρίσιμο σήμερα, με κούνιες, τσουλήθρες, συσκευές αναρρίχησης και ίσως ένα σκάμμα διατεταγμένο σε ένα επίπεδο κομμάτι γης, που συχνά περιβάλλεται από περίφραξη. Οι περισσότερες από αυτές αποτελούν σκοτεινές άκρες του αστικού πολεοδομικού ιστού, στερημένες από πρωτοτυπία και φαντασία στο σχεδιασμό. Οι επιλογές των παιχνιδιών, των υλικών, των αντικειμένων σε αυτούς τους χώρους, συχνά προκύπτουν από μία απλοϊκή προσέγγιση της «παιδικότητας» μεταφρασμένης με όρους κλίμακας που περιορίζεται σε μικρύνσεις αναγνωρίσιμων χρηστικά αντικειμένων και μορφών. Η παιδική κλίμακα εκφράζεται μόνο στα γεωμετρικά χαρακτηριστικά και στο μέγεθος των στοιχείων του χώρου, αγνοώντας τις ψυχοκοινωνικές ποιότητες που αφορούν την πολυπλοκότητα των ερεθισμάτων και τις σχέσεις ανάμεσα στους χώρους. Έτσι, η παιδική κλίμακα, από μέσο σωματοποίησης ψυχολογικών αναγκών, μετατρέπεται αποκλειστικά σε μέσο επίτευξης του επιδιωκόμενου οπτικού αισθητικού αποτελέσματος. Η μορφή, η δομή και η θέση των χώρων παιχνιδιού στην πόλη, προδιαγράφουν την εμπειρία των παιδιών σε αυτή, τη συνοψίζουν σχεδόν πάντα στο να βλέπουν και να ακούν αλλά λιγοστές είναι οι ευκαιρίες να κάνουν.⁴¹

Η βελτίωση του περιβάλλοντος της οικίας, οι νέες μορφές ψηφιακού παιχνιδιού και ψυχαγωγίας και η τάση γενικότερης εσωστρέφειας που παρουσιάζει η κοινωνία, απομακρύνουν όλο και περισσότερο το παιδί από την κοινωνική ζωή. Η πρόσβαση του στους ανοιχτούς χώρους της πόλης απαξιώνεται, δίνοντας προτεραιότητα σε άλλες δραστηριότητες που ορίζουν τα πρότυπα του κόσμου των ενηλίκων. Το παιδί χάνει τις ευκαιρίες έκφρασης και παρέμβασής του στο δημόσιο χώρο της πόλης και περιορίζεται στους χώρους ειδικά γι' αυτό. Οι χώροι των παιδιών, όμως, δεν συμπίπτουν αναγκαστικά με τους χώρους κατάλληλους για παιδιά. Είναι χώροι της πόλης δεσμευμένοι γι' αυτά, που στην ουσία αποτελούν υλική έκφραση της κοινωνίας που προωθείται ή επιδιώκεται, αδιαφορώντας για τα άτομα ή τις ομάδες που περιθωριοποιεί. Οι χώροι αυτοί, είτε πρόκειται για παιδικές χαρές είτε για παιδότοπους άλλου τύπου, η γκάμα των οποίων εκτείνεται ανάλογα με το είδος και ενίοτε την ποιότητα παιχνιδιού που ιδεατά προσφέρουν, εμφανίζουν εντάσεις εσωστρέφειας.⁴² Προσφέρουν μια ασφαλή και εύκολη για τους γονείς επιλογή, που εγκλωβίζεται όμως σε πλαίσια αποστείρωσης και τυποποίησης, στερώντας από το παιδί τη δυνατότητα αυθόρμητης εμπλοκής και παρέμβασης στο χώρο, την ελεύθερη συμμετοχή του.⁴³

³⁸ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ. 19

³⁹ <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ARCH-07-2019-0164/full/pdf?title=the-public-value-of-child-friendly-space-reconceptualising-the-playground> , σελ158

⁴⁰ https://www.greekarchitects.gr/site_parts/doc_files/79.13.10.pdf , σελ 138

⁴¹ <http://www.citybranding.gr>

⁴² Θανάση Μυρτώ, Φορούλη Μαρία Ιωάννα(2014), Ερευνητική εργασία, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π. Παιδί-παιχνίδι-πόλη, σελ. 25

⁴³ <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/16409?lang=el#page/2/mode/2up>, σελ. 58

Ενότητα 2. Άλλοι παράγοντες

A. Κοινωνικοπολιτικές συνθήκες

Παρόλο που τα τελευταία χρόνια οι περιοχές τείνουν να γίνουν ομοιογενείς, δεν υπάρχει τόσο έντονη η ανάμειξη των τάξεων, όπως παλιά.⁴⁴ Τα παιδιά διαφορετικών κοινωνικών τάξεων σπάνια συναντιούνται. Ακόμα και όταν οι περιοχές χαμηλού εισοδήματος είναι δίπλα σε περιοχές υψηλού εισοδήματος, υπάρχει ένας σαφής διαχωρισμός των πλούσιων και φτωχών παιδιών. Τα παιδιά των διαφορετικών κοινωνικών τάξεων δεν έχουν τη δυνατότητα να συναντηθούν και να αλληλεπιδράσουν.⁴⁵

Όπως επισημαίνει ο Βρετανός συγγραφέας και κοινωνικός ιστορικός Colin Ward στο έργο του «Το Παιδί στην Πόλη» [The Child in the City], τα παιδιά των φτωχών στρωμάτων αποκλείονται ολοένα και περισσότερο από τη συμμετοχή στην αστική ζωή καθώς περιθωριοποιούνται τόσο λόγω της κοινωνικής και ταξικής τους θέσης όσο και από την ίδια την οικονομική τους αδυναμία να ανταπεξέλθουν στις σύγχρονες απαιτήσεις της. Ο αστικός χώρος, όσο προσαρμόζεται και διαμορφώνεται ως πεδίο κατανάλωσης, τόσο γίνεται δυσπρόσιτος στα τμήματα εκείνα της κοινωνίας που δε διαθέτουν τα οικονομικά μέσα για την πρόσβαση σε αυτόν.⁴⁶ Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι εκείνο που σε μια συγκεκριμένη περιοχή του Λονδίνου τα παιδιά που ζούσαν σε επιδοτούμενες κατοικίες σε ένα κτίριο είχαν αποκλειστεί φυσικά από μια παιδική χαρά που ήταν κυριολεκτικά έξω από τα παράθυρά τους, επειδή είχε χτιστεί για αποκλειστική χρήση πλουσιότερων οικογενειών, που ήταν οι ιδιοκτήτες των ακινήτων.⁴⁷

Όσο καλύτερες είναι οι οικονομικές συνθήκες για τους ανθρώπους τόσο λιγότερο νιώθουν την ανάγκη του άλλου, ως γείτονες, και τείνουν όλο και λιγότερο να κάνουν πράγματα από κοινού. Η αυξανόμενη ευημερία φαίνεται ότι ενθαρρύνει τον ατομικισμό.⁴⁸ Έτσι, η ζωή των παιδιών δεν επεκτείνεται έξω από το σπίτι, απομονώνεται σε αυτό. Παίζει και διαβάζει στο δωμάτιό του-αν το σπίτι είναι μεγάλο και υπάρχει η δυνατότητα να έχει δικό του δωμάτιο- και αν κάποιος από τους γονείς φροντίσει να το πάει σε κάποιον παιδικό σταθμό ή σχολείο ή στην «επικίνδυνη παιδική χαρά» μπορεί να παίξει με κάποιον φίλο του.⁴⁹ Από την άλλη μεριά, οι υποβαθμισμένες γειτονιές είναι το τελευταίο καταφύγιο των φυλετικών και εθνικών μειονοτήτων. Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε αυτές τις γειτονιές δεν έχουν επαρκή στέγαση, ανοιχτούς χώρους και καλά σχολεία, είναι αποξενωμένα από τα κοινωνικά δίκτυα και βιώνουν πολλά άλλα προβλήματα που σχετίζονται με τη φτώχεια. Εφόσον τα παιδιά είναι οξυδερκείς παρατηρητές του περιβάλλοντος τους, η απομόνωσή τους σε υποβαθμισμένα περιβάλλοντα εντείνει την ανεπαρκή κοινωνικοοικονομική θέση τους.⁵⁰

⁴⁴ Κυριακή Τσουκαλά (2000), Αρχιτεκτονική, παιδί και αγωγή, Αθήνα, εκδ. Παρατηρητής, σελ 122

⁴⁵ Ίριδα Τσεβρένη(2008), Διδακτορική διατριβή, Η πόλη μέσα από τα μάτια των παιδιών: Προσεγγίζοντας το συμμετοχικό σχεδιασμό του χώρου μέσα από μία εναλλακτική θεώρηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σελ. 63

⁴⁶ Ηρώ Καλογεροπούλου(2011), Ερευνητική εργασία, Η παιδική χαρά και η πόλη, σελ. 81

⁴⁷ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ. 2

⁴⁸ Herman Hertzberger(2002), Μαθήματα για σπουδαστές της αρχιτεκτονικής, Ε.Μ.Π. πανεπιστημιακές εκδ., σελ 49

⁴⁹ Κυριακή Τσουκαλά (2000), Αρχιτεκτονική, παιδί και αγωγή, Αθήνα, εκδ. Παρατηρητής, σελ 123

⁵⁰ Ίριδα Τσεβρένη(2008), Διδακτορική διατριβή, Η πόλη μέσα από τα μάτια των παιδιών: Προσεγγίζοντας το συμμετοχικό σχεδιασμό του χώρου μέσα από μία εναλλακτική θεώρηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σελ. 58

Ο Charles Mercer εξάγει μια σειρά από επτά προτάσεις από τα δεδομένα για τα τετράχρονα παιδιά της εργατικής τάξης, καμία από τις οποίες δεν ισχύει για τα παιδιά της μεσαίας τάξης τεσσάρων ετών:

- (1) το παιδί της εργατικής τάξης ζει σε ένα πιο πολυσύχναστο περιβάλλον περισσότερο αδέρφια και λιγότερο χώρο.
- (2) Το παιχνίδι του παιδιού της εργατικής τάξης πρέπει να διαδραματίζεται στο δρόμο ή σε άλλους κοινόχρηστους χώρους και όχι στην επικράτεια καταγωγής.
- (3) Το παιδί της εργατικής τάξης είναι επομένως πιο πιθανό να έρθει σε επαφή με κάθε λογής και μεγαλύτερο αριθμό παιδιών.
- (4) Η επιλογή των φίλων του παιδιού της εργατικής τάξης δεν καθοδηγείται από τους γονείς, καθώς όλα τα παιδιά παίζουν σε κοινόχρηστους χώρους.
- (5) Για τον ίδιο λόγο το παιχνίδι του παιδιού της εργατικής τάξης δεν επιβλέπεται γενικά από ενήλικες.
- (6) Ο γονέας της εργατικής τάξης είναι απρόθυμος να παρέμβει στο παιχνίδι των παιδιών, γιατί αυτό μπορεί να οδηγήσει σε σύγκρουση με άλλους γονείς που είναι επίσης γείτονες.⁵¹

B. Εγκληματικότητα

Η κλίμακα της μεγαλούπολης είναι η αιτία που πολλές περιοχές μένουν άγνωστες για μεγάλο αριθμό κατοίκων. Οι ενήλικες, λόγω του φόβου για την βία και τη μη ασφαλή μετακίνηση των παιδιών στον δημόσιο χώρο, περιορίζουν την κινητικότητα των παιδιών μέσω της αυξημένης προστασίας και του ελέγχου. Η απομάκρυνση σημαίνει εγκατάλειψη της ασφάλειας που παρέχεται από τους γονείς. Έτσι, το παιδί μαθαίνει να μεταφράζει ότι στο άγνωστο υπάρχει κίνδυνος και τρομοκρατείται.⁵² Δεν κινείται μόνο του γιατί ελλοχεύουν κίνδυνοι σε σημεία που δεν είναι ικανό το ίδιο να αντιληφθεί. Αυτή η «παρανοϊκή γονική μέριμνα» έχει ως αποτέλεσμα τη συνεχή υιοθέτηση μιας συμπεριφοράς που αποστρέφεται τον κίνδυνο: συμπεριφορά που είναι αντιδιαλεκτική καθώς τα παιδιά αποτυγχάνουν να αναπτύξουν τις απαραίτητες δεξιότητες για την επιβίωση ή την κοινωνική τους ικανότητα.⁵³

Στο Habitat III η UNICEF παρουσίασε τα αποτελέσματα μιας εικονικής έρευνας του 2016 που ζήτησε από 35.000 παιδιά και εφήβους από 65 χώρες τις απόψεις τους για τις πόλεις τους. Η έρευνα επιβεβαίωσε ότι τα παιδιά έχουν επίγνωση της σημασίας του δομημένου περιβάλλοντος και χρειάζονται περισσότερα από απλώς παιδικές χαρές για να ανθίσουν.

Μεταξύ των ευρημάτων:

- Πάνω από το 40% των παιδιών δήλωσαν ότι αισθάνονται ανασφαλείς στα μέσα μαζικής μεταφοράς και περπατώντας πέρα από τη γειτονιά τους
- Το 40% δήλωσε ότι η πόλη τους δεν ενδιαφέρεται για την προώθηση ενός υγιούς περιβάλλοντος
- > Το 25% δεν ένιωθε ασφαλές στην πόλη του
- > Το 25% δεν ένιωθε ασφαλές στα πάρκα»⁵⁴

⁵¹ Ward Collin(1978), The child in the city,εκδ. Architectural Press, σελ. 33

⁵² <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/16409?lang=el#page/2/mode/2up>, σελ. 171

⁵³ https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=ddYbiCXWTQ4C&oi=fnd&pg=PP2&dq=research+architecture+and+child+and+city&ots=_gjlHT_n_d&sig=5vG_586XqcqcryRqZ4DqecWmpOE&redir_esc=y#v=onepage&q=research%20architecture%20and%20child%20and%20city&f=false, σελ. 8

⁵⁴ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ. 23

Γ. Τεχνολογία

Στην απομάκρυνση των παιδιών από το δρόμο προστίθεται και η επίδραση της τεχνολογίας, και κυρίως ο ρόλος του playstation για την αναψυχή των παιδιών, όπως, επίσης, και ο ρόλος του διαδικτύου και εφαρμογών του τύπου facebook και twitter. Η επίδραση του ηλεκτρονικού παιχνιδιού και της δορυφορικής τηλεόρασης στην απομόνωση των παιδιών στο εσωτερικό των σπιτιών φάνηκε να είναι πολύ μεγάλη, σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας του Percy-Smith στην πόλη Northampton (UK) στα πλαίσια ερευνητικού προγράμματος της UNESCO "Growing up in an urbanizing world".⁵⁵

Οι γονείς χρησιμοποιούν ουσιαστικά την τεχνολογία για να εμποδίσουν τα παιδιά τους από το να παίζουν χωρίς επίβλεψη στο δημόσιο υπαίθριο χώρο της πόλης, αποφεύγοντας με αυτόν τον τρόπο τους κινδύνους από την κυκλοφορία των οχημάτων και την παρουσία αγνώστων. Αποτέλεσμα αυτής της επιλογής είναι ότι η τεχνολογία φέρεται ως υπεύθυνη για τη μείωση των κοινωνικών σχέσεων και επαφών των παιδιών και την αφαίρεση της δυνατότητας να απολαμβάνουν το παιχνίδι στους εξωτερικούς χώρους που οι ίδιοι οι γονείς αναπολούν από την παιδική τους ηλικία.

Δ. Ηλικία και φύλο

Σχεδόν κάθε πτυχή της αλληλεπίδρασης των παιδιών με τη γειτονιά τους αλλάζει δραματικά καθώς μεγαλώνουν. Κάτω από την ηλικία των τριών έως τεσσάρων ετών, σχεδόν όλα τα παιδιά βιώνουν τη γειτονιά τους παρέα με τουλάχιστον έναν γονέα, και όχι μόνο τους. Τα μικρά παιδιά βιώνουν τον κόσμο από πολύ πιο κοντά στο έδαφος (Εικόνα 9)

Εξαρτώνται επίσης εξ' ολοκλήρου από τους ενήλικες για την κινητικότητά τους και συνήθως έχουν μικρότερο εύρος κινητικότητας. Καθώς τα παιδιά φτάσουν στα εφηβικά τους χρόνια αυξάνεται το εύρος κινητικότητά τους, ειδικά εάν μπορούν να κάνουν ποδήλατο ή/και να χρησιμοποιούν τα μέσα μαζικής μεταφοράς.⁵⁶

Εικόνα 9

Είναι ελάχιστες οι περιοχές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους εφήβους στον πολεοδομικό ιστό.⁵⁷ Έτσι, οι έφηβοι βιώνουν ένα μεγαλύτερο βαθμό εχθρότητας για την παρουσία τους στον δημόσιο χώρο τόσο από άλλους στην κοινότητα όσο και από δημόσιους και εμπορικούς φορείς. Αυτή η εχθρότητα μπορεί να λάβει ιδιαίτερα άδικες και αδιάκριτες μορφές. Συγκεκριμένα, σε πάρκα και χώρους παιχνιδιού δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στις οικογένειες με μικρά παιδιά· απομακρύνοντάς τους από το ελεύθερο παιχνίδι και την κοινωνικοποίηση.

⁵⁵ Βιργινία Γαλάνη (2011), Διδακτορική διατριβή, Πόλη και Παιδί: Διερεύνηση των παραμέτρων επιλογής του τόπου παιχνιδιού στο δημόσιο υπαίθριο χώρο της πόλης, σελ. 35

⁵⁶ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ. 117

Επιπροσθέτως, υπάρχουν σαφείς διαφορές στους τρόπους με τους οποίους τα αγόρια και τα κορίτσια χρησιμοποιούν και βιώνουν τις αστικές γειτονιές και χώρους. Τα αγόρια απολαμβάνουν μεγαλύτερη ελευθερία κινητικότητας και είναι πιο πυκνοκατοικημένα και ορατά σε παιδικές χαρές, πάρκα και δημόσιους χώρους από τα κορίτσια.⁵⁸ Τα κορίτσια θεωρούνται περισσότερο ευάλωτα στο δημόσιο υπαίθριο χώρο της πόλης και γι' αυτό απολαμβάνουν λιγότερες ελευθερίες από τα αγόρια.⁵⁹

Ο Erik Erikson στο πείραμά του δείχνει τη διαφορετική προσέγγιση που έχουν τα αγόρια με τα κορίτσια. Από τη μία τα αγόρια, χτίζουν πύργους, παράγουν δρόμους, τοίχους και προσόψεις με κίνηση έξω από τα κτίρια. Από την άλλη, τα κορίτσια χτίζουν κλειστούς χώρους, παράγουν συνθέσεις επίπλων με άτομα σε στατική κατάσταση μέσα σε κτίρια.⁶⁰

Ε. Περιβαλλοντικές συνθήκες και ρύπανση

Σε σύγκριση με αυτά των ενηλίκων, το σώμα και ο εγκέφαλος των παιδιών είναι λιγότερο ανεπτυγμένοι και πιο ευάλωτοι στο περιβάλλον στο οποίο ζουν. Για να υποστηρίξουν την υγεία και την ανάπτυξή τους, τα παιδιά δεν χρειάζονται ένα περιβάλλον στο οποίο υπάρχουν οι ανθυγιεινοί κίνδυνοι από το δρόμο, όπως η κυκλοφοριακή βία, ο μολυσμένος αέρας και ο υπερβολικός θόρυβος.⁶¹

Ε.1. Ατμοσφαιρική ρύπανση

Κοντά πίσω από την κυκλοφορία ως περιβαλλοντική απειλή για τα παιδιά (και εν μέρει από αυτήν) είναι η ατμοσφαιρική ρύπανση. Περίπου 2 δισεκατομμύρια παιδιά παγκοσμίως ζουν σε περιοχές όπου η εξωτερική ατμοσφαιρική ρύπανση υπερβαίνει τα διεθνή όρια και σχεδόν 300 εκατομμύρια ζουν σε περιοχές όπου τα επίπεδα θεωρούνται τοξικά παγκοσμίως. Περίπου 127.000 παιδιά κάτω των πέντε ετών πεθαίνουν κάθε χρόνο από την εξωτερική ατμοσφαιρική ρύπανση - περίπου το 2% όλων των θανάτων παιδιών αυτής της ηλικιακής ομάδας. Η ατμοσφαιρική ρύπανση συνδέεται με πολλές καταστάσεις που αλλάζουν τη ζωή, συμπεριλαμβανομένων των καρκίνων, των πνευμονικών και καρδιαγγειακών παθήσεων, της καθυστέρησης στην ανάπτυξη των πνευμόνων και το εγκέφαλου, της φλεγμονής των αεραγωγών, μακροπρόθεσμη κακή υγεία και πρόωρο θάνατο. Ολοένα και περισσότερα στοιχεία δείχνουν ότι ο μολυσμένος αέρας μπορεί επίσης να επηρεάσει τη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών. Τα παιδιά είναι πιο επιρρεπή στην ατμοσφαιρική ρύπανση από τους ενήλικες, επειδή το σώμα τους αναπτύσσεται ακόμα και το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά του σώματός τους σημαίνουν ότι η ίδια δόση έχει δυνητικά μεγαλύτερη επίδραση. Επίσης εκτίθενται σε περισσότερη ατμοσφαιρική ρύπανση στην άκρη του δρόμου από τους ενήλικες. Χρόνια έκθεση μητέρας σε σοβαρή ατμοσφαιρική ρύπανση κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης συνδέεται με μειωμένη προγεννητική ανάπτυξη και χαμηλό βάρος γέννησης, με μακροπρόθεσμες συνέπειες για την υγεία και την ανάπτυξη του παιδιού της.⁶²

Ε.2. Ηχορύπανση

Η ηχορύπανση είναι ένα σημαντικό περιβαλλοντικό πρόβλημα υγείας, με κυρίαρχη την οδική κυκλοφορία. Υπολογίζεται ότι 100 εκατομμύρια άνθρωποι μόνο στην Ευρώπη επηρεάζονται από επιβλαβή επίπεδα. Οι επιπτώσεις του θορύβου, οι οποίες ξεπερνούν κατά πολύ την απλή ενόχληση, προέρχονται κυρίως από αντιδράσεις στρες στο ανθρώπινο σώμα. Αυτά μπορεί δυνητικά να οδηγήσουν σε καρδιαγγειακή νόσο, γνωστική εξασθένηση, διαταραχές ύπνου, προβλήματα ακοής, υπέρταση και πρόωρο θάνατο. Μια ανασκόπηση του 2018 διαπίστωσε ότι ο θόρυβος από την οδική κυκλοφορία είχε δυνητικά μεγαλύτερο αντίκτυπο από άλλες πηγές ηχορύπανσης.⁶³

⁵⁷ Κυριακή Τσουκαλά (2000), Αρχιτεκτονική, παιδί και αγωγή, Αθήνα, εκδ. Παρατηρητής, σελ. 78

⁵⁸ Ward Collin(1978), The child in the city,εκδ. Architectural Press, σελ. vii

⁵⁹ Βιργινία Γαλάνη (2011), Διδακτορική διατριβή, Πόλη και Παιδί: Διερεύνηση των παραμέτρων επιλογής του τόπου παιχνιδιού στο δημόσιο υπαίθριο χώρο της πόλης, σελ. 58

⁶⁰ Ward Collin(1978), The child in the city,εκδ. Architectural Press, σελ. 29

⁶¹ Designing streets for kids, Global Designing Cities Initiative, σελ. 10

⁶² Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ. 6

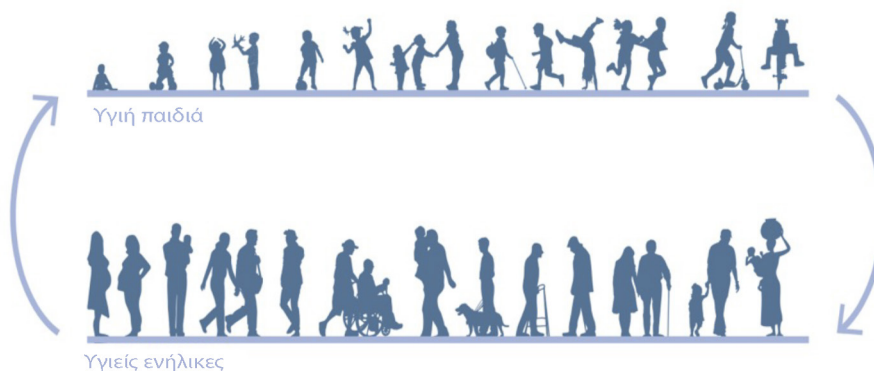
⁶³ ό.π., σελ. 6

Μέρος Γ.

Πρακτικές και προτάσεις για την ενίσχυση της οικειοποίησης του δημόσιου χώρου από τα παιδιά

Η έρευνα πάνω στη σχέση του παιδιού με την πόλη αποτέλεσε διαχρονικά αντικείμενο διαφορετικών επιστημονικών πεδίων, που εκτείνονται από την παιδαγωγική, την ψυχολογία, τη φιλοσοφία, τις επιστήμες του χωρικού σχεδιασμού μέχρι τη νομική επιστήμη και κατέληξε στο καθοριστικό γεγονός της ψήφισης της Διεθνούς Συνθήκης για τα Δικαιώματα του παιδιού το 1989, με τη σχέση αυτή καθαυτή να συμμετέχει πολύ πρόσφατα και στον προσδιορισμό της βιώσιμης ανάπτυξης των πόλεων, μέσα από την ψήφιση της Ατζέντα 2030 του ΟΗΕ (2015). Από την αρχαιότητα έως το 19ο αιώνα η συζήτηση για το παιδί αποτέλεσε τμήμα της φιλοσοφικής διερεύνησης για τη φύση της ανθρώπινης ύπαρξης, ενώ διαχωρίζεται από τη συνολική προσέγγιση, ως χωριστή μελέτη, με την εμφάνιση του νεωτερισμού, στα πεδία της βιολογίας, της παιδαγωγικής, της ψυχολογίας, της Κοινωνιολογίας, και τέλος της Ιστορίας όπου, για πρώτη φορά, αναφέρεται η παιδική ηλικία ως «κοινωνική κατασκευή». Αυτό σημαίνει ότι το παιδί μπορεί να κάνει ότι η κοινωνία στην οποία διαβίει του επιτρέπει, ή θεωρεί ότι είναι ικανό να κάνει.⁶⁴

Τα παιδιά, όπως και οι ενήλικες, έχουν βασικές ανάγκες, που πρέπει να καλυφθούν εάν θέλουν να ζήσουν και να αναπτυχθούν στις πόλεις ένα ιδανικό περιβάλλον πόλης είναι εκείνο που συνδυάζει τις ανάγκες του πολίτη, ανεξαρτήτως ηλικίας. Το αστικό τοπίο θεωρείται ένα πολυσύνθετο σύστημα που παράγεται και διαμορφώνεται από τις σχέσεις διάδρασης τόσο του φυσικού περιβάλλοντος, όσο και τη δράση του ανθρώπου μέσα σε αυτό.⁶⁵ Η πρόσβαση και η δυνατότητα συμμετοχής, των παιδιών, σε αυτό τον χώρο αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη τους, την κοινωνικοποίηση και την ένταξη τους στην κοινότητα. Μελέτες σε όλο τον κόσμο συμφωνούν ότι, ο δημόσιος χώρος συντελεί στη διαδικασία μάθησης και στην ανάπτυξη των απαραίτητων κοινωνικών δεξιοτήτων για τη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων κατά την παιδική ηλικία αλλά και αργότερα στην ενήλικη ζωή. Υπό αυτή την έννοια γίνεται αντιληπτή η σημασία της σχέσης του παιδιού με το δημόσιο χώρο στο αστικό περιβάλλον για την επίτευξη της ευημερίας του.⁶⁶

Εικόνα 10

⁶⁴ <http://ikee.lib.auth.gr/record/325669/files/GRI-2020-29431.pdf> , σελ. 17

⁶⁵ <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/childspace/article/view/1456/2149> , σελ. 345

⁶⁶ <http://ikee.lib.auth.gr/record/325669/files/GRI-2020-29431.pdf> , σελ. 19

⁶⁷ Kevin Lynch (1960), *The Image of the City*, Cambridge, MA: MIT Press, σελ 23 ⁶⁴ <http://ikee.lib.auth.gr/record/325669/files/GRI-2020-29431.pdf> , σελ. 17

⁶⁵ <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/childspace/article/view/1456/2149> , σελ. 345

⁶⁶ <http://ikee.lib.auth.gr/record/325669/files/GRI-2020-29431.pdf> , σελ. 19

Ιστορικά έχουνε γίνει διάφορες προσπάθειες από αρχιτέκτονες ώστε οι ίδιοι οι πολίτες και συγκεκριμένα τα παιδιά, να ερμηνεύσουν τον χώρο όπως τον βλέπουνε. Αρχικά, στο βιβλίο του *The Image of the City* το 1960, ο Lynch ζήτησε από τα υποκείμενά του (πρώτα ενήλικες, αργότερα παιδιά) να φτιάξουν νοητικούς χάρτες των γειτονιών τους, μέσω σχεδίασης και περιγραφής, παροτρύνοντάς τους για στοιχεία «εικονικότητας». Κατέληξε σε πέντε: ορόσημα, άκρες, κόμβους, μονοπάτια και περιοχές.⁶⁷ Ακόμα, ο Robin C. Moore, επηρεασμένος από τον K. Lynch,⁶⁸ ειδικός στα περιβάλλοντα, το 1975 έκανε τη δική του αστική μελέτη με ενενήντα έξι παιδιά, ηλικίας εννέα έως δώδεκα, σε τρεις πόλεις του Ηνωμένου Βασιλείου. Ζήτησε από κάθε παιδί να σχεδιάσει έναν χάρτη με τα αγαπημένα του μέρη σε ένα φύλλο χαρτιού 18 επί 24 ιντσών και στη συνέχεια ακολούθησε ξεναγήσεις από παιδιά. Πολλά από αυτά τα παιδιά, χρησιμοποίησαν τα τοπικά πάρκα ως σημεία συνάντησης, ιδιαίτερα τις κούνιες. Το παιχνίδι τους ξέφευγε από τα συγκεκριμένα κομμάτια εξοπλισμού και είναι σημαντικό, σημειωθεί ότι ο εξοπλισμός που παρουσιάστηκε αποτελείται ως ένα σύνολο μέσα σε ένα τοπίο που μπορεί κάποιος να παίξει. Δείξαν, επίσης, μια ποικιλία από φτιαγμένα παιχνίδια βασισμένα σε έπιπλα δρόμου, συμπεριλαμβανομένων φανοστάτη, τοίχων αντιστήριξης, σκάλες και κιγκλιδώματα. «Για το παιδί, το μονοπάτι ανάμεσα στα μέρη μπορεί να είναι τόσο συναρπαστικό όσο και το μέρος, αν του επιτραπεί να κάνει το ταξίδι στον δικό του χρόνο».⁶⁹

Ο Aldo van Eyck, έστρεψε από νωρίς το ενδιαφέρον του στο ζήτημα της σχέσης παιδιών, αρχιτεκτονικής και πόλης. Από το 1947, σχεδίασε και υλοποίησε πάνω από 700 παιδικές χαρές, αναγνωρίζοντας τη σημασία του παιχνιδιού διάχυτου στην πόλη, και το χώρο παιχνιδιού, ως οργανικό κομμάτι της. Οι «Speelplaatsen» του Van Eyck, δε σχεδιάστηκαν σαν μεμονωμένα περιστατικά μέσα στην πόλη, αλλά ως δομές που η πόλη είναι σε θέση να απορροφήσει, τόσο αισθητικά όσο και φυσικά, ως μέρος της καθημερινότητάς της. Οι παιδότοποι αυτοί, που είχαν στόχο να δείξουν έναν διαφορετικό τρόπο ζωής, σχεδιάστηκαν για να ανταποκριθούν στις έμφυτες τάσεις των παιδιών και να υποκινήσουν τη φαντασία τους. Ο Van Eyck προσπάθησε, έτσι, να επαναφέρει τη διάσταση του παιχνιδιού στην πόλη, προετοιμάζοντας το έδαφος για την εκτεταμένη συζήτηση που ακολούθησε τη μεταπολεμική περίοδο σε συνδυασμό με τη θέση του παιδιού στην πόλη.⁷⁰

⁶⁷ Kevin Lynch (1960), *The Image of the City*, Cambridge, MA: MIT Press, σελ 23

⁶⁸ Alexandra Lange (2018), *The design of Childhood*, Bloomsbury Publishing, σελ. 207

⁶⁹ Robin C. Moore, (1986), *Childhood's Domain: Play and Place in Childhood Development*, London, Croom Helm

⁷⁰ Θανάση Μυρτώ, Φορούλη Μαρία Ιωάννα(2014), Ερευνητική εργασία, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π. Παιδί-παιχνίδι-πόλη, σελ. 21

Πόλεις φιλικές προς τα παιδιά

Το 1989 δημιουργήθηκε η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Convention on the Rights of the Child). Η Σύμβαση καθορίζει το εύρος των δικαιωμάτων τα οποία οφείλουν να απολαμβάνουν τα παιδιά οπουδήποτε. Θέτει τις βασικές προϋποθέσεις για την ευημερία των παιδιών στα διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους και είναι ο πρώτος παγκόσμιος, νομικά δεσμευτικός, κώδικας δικαιωμάτων των παιδιών στην ιστορία. Έτσι, ωθήθηκαν οι δράσεις προς το συμφέρον του παιδιού.⁷¹ Το 1996, ξεκίνησε αυτή η πρωτοβουλία «Child-Friendly Cities», ως αποτέλεσμα επεξεργασίας και συζήτησης στα πλαίσια του Διεθνούς Συνεδρίου για τους ανθρώπινους οικισμούς (Habitat II) και της απόφασης που πάρθηκε για την έναρξη προσπάθειών αλλαγής των σύγχρονων πόλεων σε δοχεία ζωής κατάλληλα για όλους. Μετά τη Σύνοδο του Ο.Η.Ε για τα δικαιώματα των παιδιών, ακολούθησε μια ειδική σύνοδος, που πραγματοποιήθηκε στη Νέα Υόρκη το Μάιο του 2002, πάλι για τα παιδιά. Το κείμενο αυτής της συνόδου –“A world fit for children”- δεσμεύει κάθε μέλος του Ο.Η.Ε. ως προς τη δημιουργία φιλικών προς το παιδί πόλεων, ενώ συγχρόνως τα παιδιά αναγνωρίζονται ως πολίτες με δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης.⁷² Τα παιδιά είναι οι πολίτες του αύριο και η εξέλιξη τους σε υγιείς και ευτυχισμένους ενήλικες προϋποθέτει τη διάδραση τους με ένα περιβάλλον που προσφέρει προκλήσεις, δυνατότητα παρατήρησης και ποικιλία, ικανοποιεί την περιέργεια τους και συμβάλλει στην κατανόηση της ανθρώπινης φύσης.⁷³ Ως βασικό στοιχείο στην προσέγγιση χώρων φιλικών προς τα παιδιά να είναι οι χώροι χωρίς αποκλεισμούς.⁷⁴

Η έννοια των «φιλικών προς τα παιδιά πόλεων» αναπτύχθηκε ώστε να διασφαλίσει ότι οι κυβερνήσεις των πόλεων λαμβάνουν τις αποφάσεις προς το συμφέρον των παιδιών και ότι οι πόλεις είναι μέρη όπου αντιμετωπίζονται τα δικαιώματα των παιδιών σε ένα υγιές, περιποιημένο, προστατευτικό, εκπαιδευτικό, πολιτιστικά πλούσιο και χωρίς διακρίσεις περιβάλλον. Η ιδέα μια πόλης φιλικής προς τα παιδιά δεν βασίζεται σε μια ιδανική τελική κατάσταση αλλά είναι ένα πλαίσιο που βοηθά κάθε πόλη να γίνει πιο φιλική προς τα παιδιά σε όλες τις πτυχές του περιβάλλοντος, της διακυβέρνησης και των υπηρεσιών της.⁷⁵ Σημαίνει ότι τα παιδιά αποτελούν ένα εγγενές μέρος της πόλης και θα πρέπει να υπάρχει χώρος παντού νέος, να ανθίσει και να γίνει πλεονέκτημα για την πόλη.⁷⁶

Με βάση το πλαίσιο της UNICEF για τις φιλικές προς τα παιδιά πόλεις, αυτή η μελέτη εξετάζει πώς ο φιλικός προς τα παιδιά χαρακτήρας της παιδικής χαράς επηρεάζει τη δημόσια αξία της. Εξετάζοντας την Πρωτοβουλία Φιλικών προς τα παιδιά Πόλεων και Κοινοτήτων της UNICEF, τα βασικά φιλικά προς τα παιδιά χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τις παιδικές χαρές και τους χώρους παιχνιδιού στην πόλη μπορούν να προσδιοριστούν ως εξής:

- (1) «Συμμετοχή στην οικογενειακή, πολιτιστική, πόλη ή κοινότητα και κοινωνική ζωή».
- (2) «Γνωρίστε φίλους και έχετε μέρη και χώρους για να παίξετε και να διασκεδάσετε».⁷⁷

⁷¹ <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/childspace/article/view/1456/2149>, σελ. 346

⁷² Βιργινία Γαλάνη (2011), Διδακτορική διατριβή, Πόλη και Παιδί: Διερεύνηση των παραμέτρων επιλογής του τόπου παιχνιδιού στο δημόσιο υπαίθριο χώρο της πόλης, σελ. 49

⁷³ <http://ikee.lib.auth.gr/record/325669/files/GRI-2020-29431.pdf>, σελ. 19

⁷⁴ <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ARCH-07-2019-0164/full/pdf?title=the-public-value-of-child-friendly-space-reconceptualising-the-playground>, σελ. 158

⁷⁵ <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/095624780201400204>, σελ. 45

⁷⁶ Alexandra Lange (2018), The design of Childhood, Bloomsbury Publishing, σελ. 228

⁷⁷ <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ARCH-07-2019-0164/full/pdf?title=the-public-value-of-child-friendly-space-reconceptualising-the-playground>, σελ. 152

Δρόμοι φιλικόι προς τα παιδιά

Όλοι οι τύποι δημόσιων ανοιχτών χώρων, που ενδιαφέρουν περισσότερο τον φιλικό προς τα παιδιά αστικό σχεδιασμό, και όχι μόνο τις παιδικές χαρές δεν υπάρχουν μεμονωμένα, αλλά σε σχέση με τους δρόμους, τους χώρους και τα κτίρια γύρω τους, ως μέρος μιας γειτονιάς και της ευρύτερης πόλης.⁷⁸ Η προτεραιότητα στα παιδιά σημαίνει ότι οι δρόμοι είναι πιο ασφαλείς και πιο άνετοι, όμορφοι και ευχάριστοι για όλους τους ανθρώπους.⁷⁹ Ο ρόλος της «ενεργητικής κινητικότητας» είναι διπλός, αφού εκτός της αυτονομίας που προσδίδει στα παιδιά συνεισφέρει και στη βελτίωση του επιπέδου υγείας τους με την αύξηση της φυσικής δραστηριότητάς τους. Έτσι, η αυτόνομη & ενεργητική κινητικότητα των παιδιών φαίνεται να αποτελεί παράγοντα ευημερίας και να συντελεί στην καλή υγεία των παιδιών, αλληλεπιδρώντας με μια σειρά κοινωνικών και τεχνολογικών εξελίξεων αλλά και με το περιβάλλον ανατροφής τους.⁸⁰ Τα παιδιά χρησιμοποιούν τους δρόμους όχι μόνο ως «σήραγγα» προς τα σχολεία τους, αλλά και ως παιδικές χαρές. Οι διάδρομοι των δρόμων διαμορφώνονται από ορισμένα στοιχεία, κοινωνικές και φυσικές πτυχές. Όλα αυτά τα στοιχεία διεγείρουν τη δημιουργικότητα, τη φαντασία, τη γνώση, ακόμη και τη συμπεριφορά των παιδιών.⁸¹

Οι δρόμοι είναι το μεγαλύτερο συνεχές δίκτυο δημόσιου χώρου μιας πόλης και η πλατφόρμα κινητικότητας, που επιτρέπει (ή εμποδίζει) την πρόσβαση στους πόρους της πόλης. Ο σχεδιασμός ή ο επανασχεδιασμός αστικών δρόμων μέσα από το φακό των παιδιών δείχνει γιατί είναι απαραίτητο να ανεβάσει τον πήχη για ασφάλεια, προσβασιμότητα και απόλαυση.⁸²

Εικόνα 11

Τα παιδιά, οι γονείς και άλλοι θα πρέπει να έχουν αποτελεσματικές και βιώσιμες επιλογές για να μετακινούνται στις πόλεις τους πιο αξιόπιστα και προβλέψιμα, με λιγότερο χρόνο αναμονής.

Η αναγνώριση των δρόμων ως δημόσιοι χώροι μπορεί να διασφαλίσει ότι δεν είναι μόνο μέρη για μετακίνηση, αλλά χώροι για παύση και αφιέρωμα χρόνου. Για τα παιδιά και τους ενήλικες, οι δρόμοι μπορούν να προσφέρουν ευκαιρίες για υπαίθριο παιχνίδι, έμπνευση, προσωπική ανάπτυξη και διαπροσωπικές συνδέσεις.

Τα παιδιά και οι νεαροί ενήλικες επωφελούνται από την ανεξάρτητη κινητικότητα, με αυτονομία στο περπάτημα, το ποδήλατο και τη μεταφορά, και θα πρέπει να αισθάνονται ασφαλείς χρησιμοποιώντας τους δρόμους. Οι ενήλικες θα πρέπει να είναι σε θέση να είναι ανεξάρτητοι όταν μετακινούνται με μικρά παιδιά.

⁷⁸ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ. 155

⁷⁹ Designing streets for kids, Global Designing Cities Initiative, σελ. XI

⁸⁰ <http://ikee.lib.auth.gr/record/325669/files/GRI-2020-29431.pdf>, σελ. 12

⁸¹ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187704281501767X>

⁸² Designing streets for kids, Global Designing Cities Initiative, σελ. 3-4

Στα πλαίσια της ερευνητικής εργασίας μελετήθηκαν διάφορα παραδείγματα με διαφορετικές κλίμακες παρέμβασης και διαφορετικά χαρακτηριστικά με σκοπό τη σύγκρισή τους, καθώς όλα έχουν το χαρακτηριστικό του σχεδιασμού φιλικού προς το παιδί. Σε όλες τις περιπτώσεις μελετήθηκαν ως προς την έκτασή τους, την χρονολογία εφαρμογής, τα πολεοδομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της τοποθεσίας, τα πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, τις χρήσεις που τοποθετήθηκαν, τους στόχους και τα αποτελέσματά τους, τα υλικά που τοποθετήθηκαν και τέλος μελετήθηκε πόσες καινοτομίες προέκυψαν από συμμετοχική διαδικασία.

Αρχικά, επιλέχθηκαν πρωτοβουλίες σε πολεοδομική κλίμακα, που έχουνε εφαρμοστεί σε όλη την έκταση της πόλης.

Στην συγκεκριμένη ερευνητική είναι:

Πόλη	Πληθυσμός	Όνομα πρωτοβουλίας	Έτος	Έκταση έργου
Βανκούβερ (Καναδάς)	631.000 κάτοικοι	Βανκουβερισμός	1970	Κέντρο της πόλης Περιοχές εκτός του κέντρου
Βαρκελώνη (Ισπανία)	1.620.000 κάτοικοι	Σχέδιο για παιχνίδια στους δημόσιους χώρους	2019	Όλη η πόλη
		Superblocks	2016	Δημιουργήθηκαν 63 Προγραμματισμένα 111
Αμβέρσα (Βρυξέλλες)	520.000 κάτοικοι	Speelweefselplan	2006	62 γειτονιές (όλη η πόλη)
Ρεσιφέ (Βραζιλία)	1.645.727 κάτοικοι		2017	Όλη η πόλη
Σιγκαπούρη (Ασία)	5.610.000 κάτοικοι	Παιδικές χαρές πολλών γενεών στους υπερηψωμένους δημόσιους χώρους	2000	Σε κάθε συγκρότημα κατοικιών

Πόλη	Πολεοδομικά χαρακτηριστικά του μέρους	Κοινωνικά χαρακτηριστικά του μέρους
Βανκούβερ (Καναδάς)	Πολυώροφα κτήρια υψηλής πυκνότητας Εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές περιοχές Πυκνοκατοικημένη πόλη	Η κάθε περιοχή έχει τα δικά της κοινωνικά χαρακτηριστικά
Βαρκελώνη (Ισπανία)	Μπλοκ 3x3 (400m x 400m)	
Αμβέρσα (Βρυξέλλες)		
Ρεσιφέ (Βραζιλία)	Τροπική παραθαλάσσια πόλη	Υψηλά επίπεδα εισοδηματικής ανισότητας
Σιγκαπούρη (Ασία)	Περιοχές με κρατικά διαμερίσματα Γειτονιές με κοινοτικούς (κοινόχρηστους) χώρους και εγκαταστάσεις	

Βανκούβερ, Καναδάς

Το Βανκούβερ, με πληθυσμό 631.000 κατοίκους, χαρακτηρίζεται από την πολυετή ιστορία του φιλικού προς τα παιδιά αστικού σχεδιασμού που χρονολογείται τουλάχιστον από την δεκαετία το 1970, όπου οι γειτονιές της πόλης άρχισαν και πυκνώνουν και προέκυψε η αρχιτεκτονική και πολεοδομική φιλοσοφία, γνωστή ως Βανκουβερισμός (σημαίνει τη δημιουργία αστικών περιβαλλόντων, όπου οι κάτοικοι νιώθουν υποστήριξη και αφοσίωση και μπορούν να απολαμβάνουν μια ζωντανή ζωή στο δρόμο με τους συμπολίτες τους.⁸³ Διαθέτει 22 γειτονιές με διαφορετικά χαρακτηριστικά μεταξύ τους, ανάλογα με τον τρόπο ζωής που θέλουν οι κάτοικοι. Στο κέντρο της πόλης υπάρχουν πολυώροφα κτήρια υψηλής πυκνότητας, ενώ οι περιοχές εκτός κέντρου είναι εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές περιοχές.

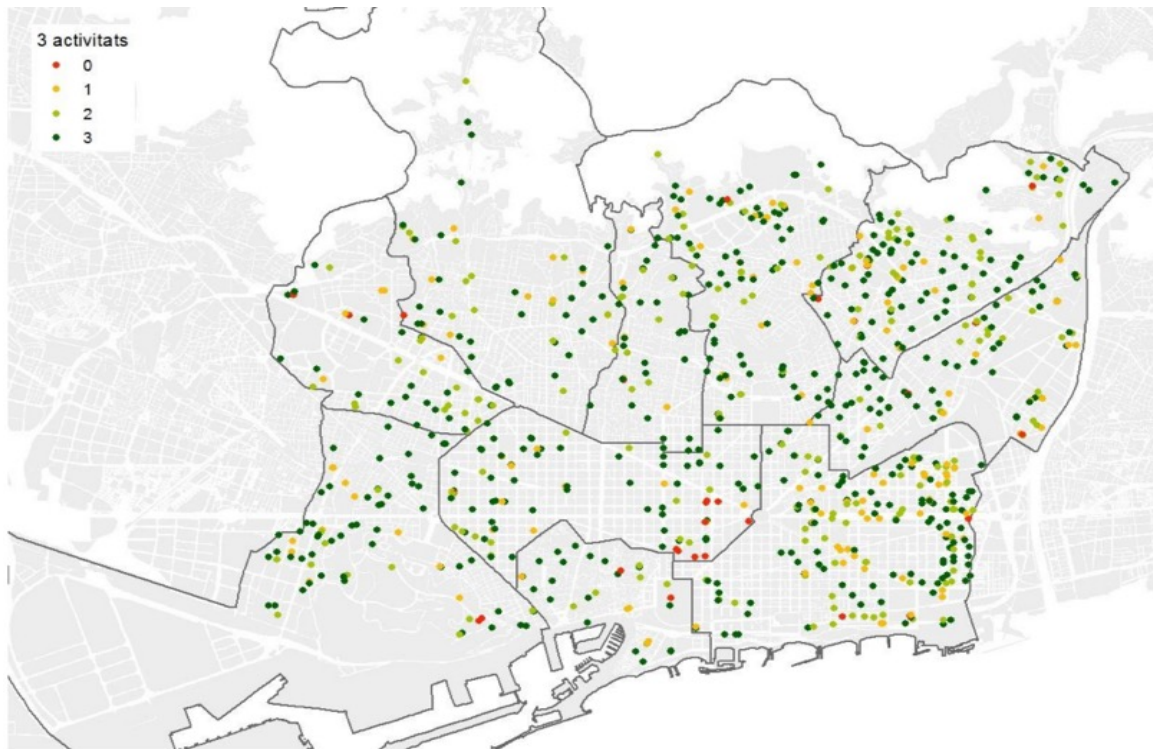

Εικόνα 12

⁸³ <https://vancouver.ca/home-property-development/urban-planning.aspx>

Βαρκελώνη, Ισπανία

Η Βαρκελώνη, με πληθυσμό 1.620.000 κατοίκους, καθώς αποτελεί μία από τις πιο πυκνοκατοικημένες μεγαλουπόλεις της Ευρώπης, μελετάται με 2 διαφορετικές πρωτοβουλίες. Από την μία, η ΜΚΟ Institut de Infància ξεκίνησε το 2019, το σχέδιο της πόλης για παιχνίδι σε δημόσιους χώρους. Ο διττός στόχος του σχεδίου είναι να βελτιώσει τις εγκαταστάσεις παιχνιδιού της πόλης και να κάνει την πόλη στο σύνολό της πιο δυνατή για παιχνίδι. Το σχέδιο βασίζεται σε ατζέντα για τα δικαιώματα των παιδιών, την υγεία, την κοινότητα και τη βιωσιμότητα. Ένα κεντρικό θέμα είναι να απομακρυνθούμε από την αντίληψη της «κράτησης παιχνιδιού» του αποκλειστικού χώρου παιχνιδιού και προς ένα όραμα πιο περιεκτικό, προσανατολισμένο στην κοινότητα. Το σχέδιο ορίζει ότι οι χώροι παιχνιδιού και το άμεσο περιβάλλον τους «δεν πρέπει να θεωρούνται ως παιδικές χαρές αλλά ως χώρος συνάντησης της κοινότητας».⁸⁴

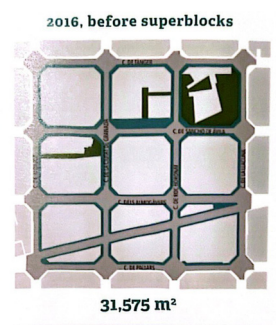

Εικόνα 13

⁸⁴ https://institutinfancia.cat/wp-content/uploads/2019/12/20191121_Play_Plan_Barcelona.pdf

Η πόλη ανέλυσε και τους 868 χώρους παιχνιδιού της χρησιμοποιώντας διάφορα κριτήρια και επίσης ερευνήθηκαν αστικά πάρκα και χώροι πρασίνου, αυλές σχολείων, χώροι δρόμων (συμπεριλαμβανομένων πεζόδρομων), υπαίθριες αθλητικές εγκαταστάσεις, παραλίες και φυσικές περιοχές. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 32% των χώρων παιχνιδιού προσέφεραν τρεις ή λιγότερους τύπους δραστηριότητας παιχνιδιού [φώτο] και ότι πολύ λίγοι πρόσφεραν πιο επικίνδυνες δραστηριότητες ή δραστηριότητες που θα ήταν ελκυστικές σε παιδιά άνω των 10 ετών. Επίσης, η μελέτη διαπίστωσε έλλειψη διεγερτικού φυσικού χώρου, μη λειτουργική ποικιλομορφία για παιδιά διαφορετικών ικανοτήτων, επαφή με πράσινα και φυσικά στοιχεία και ευκαιρίες για συνεργατικό παιχνίδι και κοινωνικοποίηση.

Από την άλλη, δημιουργήθηκε η πρωτοβουλία των Superblocks («superilla» στα καταλανικά). Η ιδέα πίσω από τα superblocks είναι η απελευθέρωση του οδικού χώρου για κοινωνική και ψυχαγωγική χρήση, αξιοποιώντας την κανονικότητα και τις περιττές δυνατότητες της εκτεταμένης οδοποιίας της πόλης με πλέγμα. Οι επιλεκτικές παρεμβάσεις κυκλοφορίας και δημόσιου χώρου μετατρέπουν ένα τυπικό τετράγωνο οδικών τμημάτων «3 x 3» σε μεγαλύτερο υπερτετράγωνο «1 x 1», με τους εσωτερικούς δρόμους να γίνονται πεζοδρομημένοι, κοινόχρηστους δρόμους, αδιέξοδα ή βρόχους. Προς το παρόν έχουν δημιουργηθεί 63 superblocks, με προγραμματισμένα άλλα 48.

■ Δίκτυο πρασίνου
■ Δίκτυο πεζοδ.
■ Δίκτυο δρόμων

Εικόνες 14-15:
Εικόνες πριν
και μετά το
σχεδιασμό του
Superblock

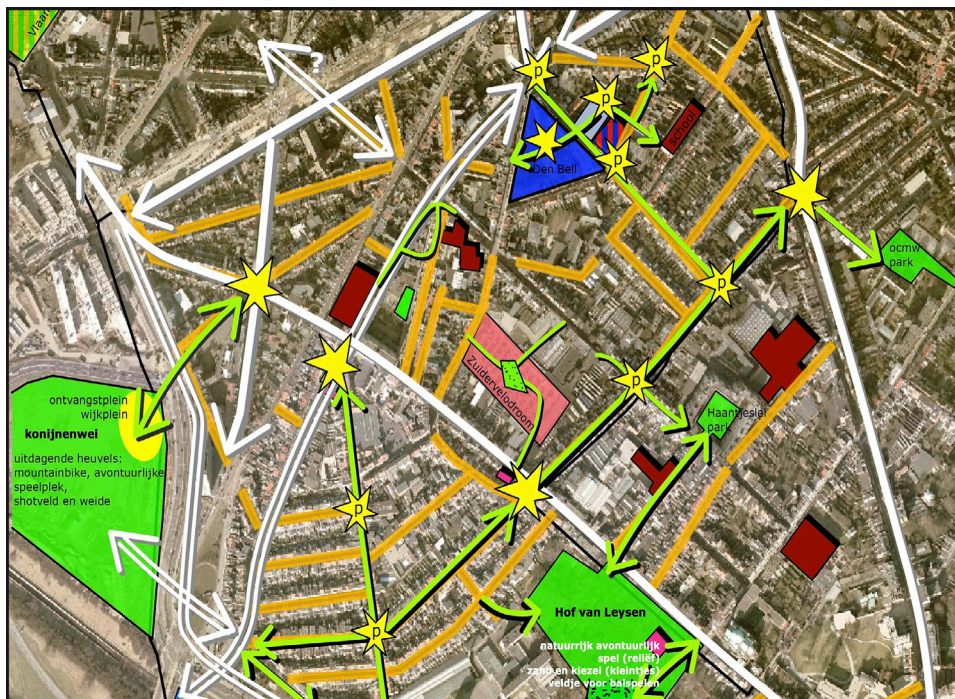

Εικόνα 16

Γάνδη & Αμβέρσα, Βρυξέλλες

Η Γάνδη και η Αμβέρσα, με πληθυσμούς 259.000 και 520.000 κατοίκους αντίστοιχα, είναι δύο πόλεις στο Βέλγιο και έχουν μια παρόμοια αστική τυπολογία όσον αφορά την κινητικότητα των παιδιών. Οι πόλεις αυτές λαμβάνουν πολλά βήματα για να διασφαλιστεί η βιώσιμη ανάπτυξη των γειτονιών, επενδύοντας σε αυξημένο αστικό πράσινο, πρόσβαση σε φυσικό χώρο παιχνιδιού, δραστήρια μεταφορά των παιδιών και μια μετάβαση από τον τρόπο ζωής που βασίζεται στα αυτοκίνητα.

Η Αμβέρσα, συγκεκριμένα, έχει επενδύσει στη χαρτογράφηση του τρόπου με τον οποίο τα παιδιά ταξιδεύουν στο σχολείο, που παίζουν και που συναντούν τους φίλους τους. Προσπαθούν να βελτιώσουν τις υποδομές κατά μήκος των κοινών ταξιδιωτικών διαδρομών των παιδιών και τη δημιουργία πιο προσβάσιμων ταξιδιών. Έτσι, η δημιουργία μιας γειτονιάς «Play Web» διασφαλίζει ότι οι χώροι για παιχνίδι είναι προσβάσιμοι ανεξάρτητα, δίνοντας προτεραιότητα στην ενεργό κινητικότητα και μειώνοντας τους κινδύνους που εγκυμονεί η κυκλοφορία.

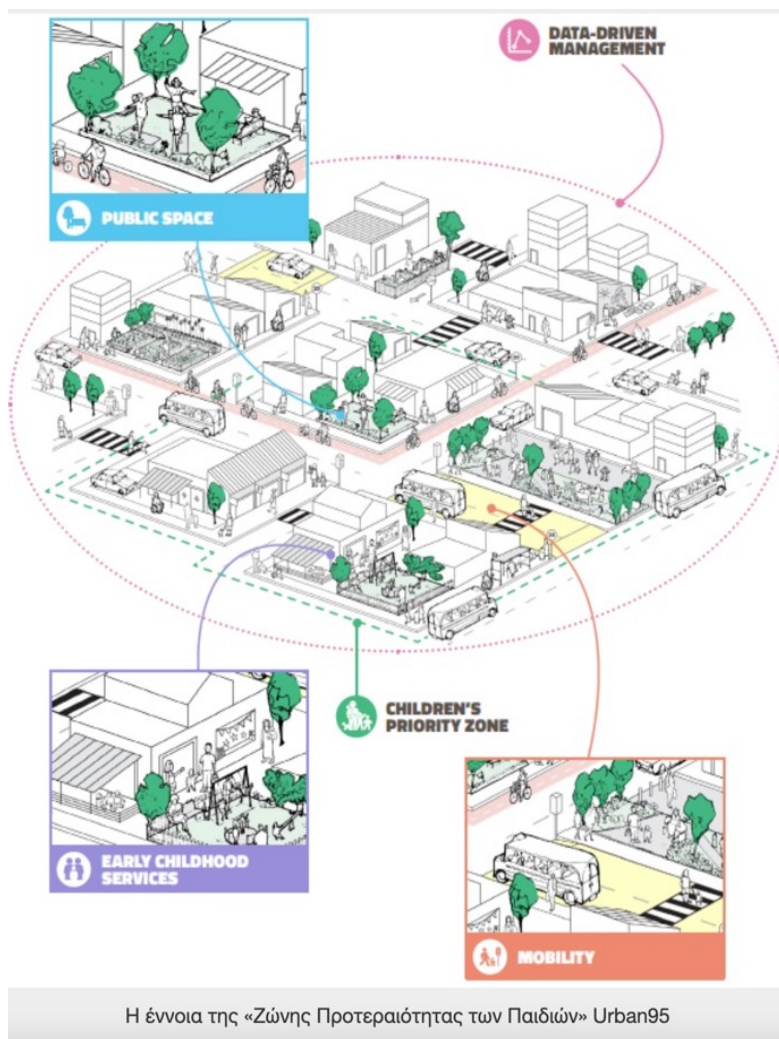

Εικόνα 17: Σχέδιο Play Web

Για κάθε γειτονιά της Αμβέρσας, αναλύεται η ποσότητα και η ποιότητα του χώρου για παιχνίδι και η προσβασιμότητα με τα πόδια ή με ποδήλατο. Με βάση την ανοιχτή τράπεζα δεδομένων του δήμου, με την υποστήριξη μιας ομάδας ανάλυσης δεδομένων, καταρτίζεται ένα γενικό σχέδιο για τη γειτονιά με γνώμονα τα παιδιά, το οποίο περιλαμβάνει πάρκα, παιδικές χαρές, δημόσιους χώρους, αθλητικές εγκαταστάσεις και σχολεία, καθώς και καφετέριες, καταστήματα και άλλα βασικά χαρακτηριστικά.

Ρεσιφέ, Βραζιλία

Το Ρεσιφέ της Βραζιλίας, με πληθυσμό 1.645.727 κατοίκους, είναι μια τροπική, παραθαλάσσια πόλη με υψηλά επίπεδα εισοδηματικής ανισότητας ακόμη και για τη Βραζιλία, και προβλήματα με τη βία. Οι γειτονιές της είναι έντονα διαχωρισμένες λόγω κοινωνικοοικονομικής κατάστασης. Έτσι, δημιουργήθηκαν δύο πιλοτικές «ζώνες προτεραιότητας για τα παιδιά» σε αντίθετες φαβέλες. Τα προγράμματα είχαν ως στόχο τη βελτίωση των δημόσιων χώρων και των συνδέσεων μεταξύ των σπιτιών και των διάφορων ιδρυμάτων της περιοχής, συμπεριλαμβανομένων των σχολείων, της παιδικής μέριμνας και άλλων βασικών δημόσιων υπηρεσιών.⁸⁵

Εικόνα 18

⁸⁵ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ. 88

Σιγκαπούρη, Ασία

Η Σιγκαπούρη, με πληθυσμό 5.610.000 κατοίκους, θέλοντας να διαμορφώσει ένα περιβάλλον διαβίωσης που είναι πιο φιλικό για τους ηλικιωμένους, τα παιδιά και τα άτομα με σωματικές δυσκολίες υιοθετεί μια προοπτική δημιουργίας μιας πόλης χωρίς αποκλεισμούς για όλες τις ηλικίες.

Ο Κώδικας Προσβασιμότητας εισήχθη το 1990 για να παρέχει ελάχιστα πρότυπα για την προσβασιμότητα χωρίς εμπόδια και κατευθυντήριες γραμμές για να βοηθήσει τους προγραμματιστές και τους αρχιτέκτονες να σχεδιάζουν και να σχεδιάζουν για προσβασιμότητα χωρίς φραγμούς στις εξελίξεις τους. Με την πάροδο των ετών, ο Κώδικας περιέλαβε σταδιακά διατάξεις πιο φιλικές προς τους ηλικιωμένους και φιλικές προς την οικογένεια για να συμβαδίσουμε με την εποχή και να προωθήσουμε μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς και ένα δομημένο περιβάλλον έτοιμο για το μέλλον.⁸⁶

Εικόνα 19

Εικόνα 20

Σε κάθε σχεδόν συγκρότημα κατοικιών τοποθετήθηκαν παιδικές χαρές που ενθαρρύνουν το ευφάνταστο παιχνίδι, την εξερεύνηση μεταξύ των παιδιών και φέρει τις οικογένειες και την κοινότητα πιο κοντά.⁸⁷ Έτσι, τη δεκαετία του 2000, στους κοινοτικούς χώρους, εισάχθηκε η Οικογενειακή Παιδική Χαρά 3 Γενεών που εξυπηρετούσε ηλικιωμένους, ενήλικες και παιδιά.

Οι οικογενειακές παιδικές χαρές ή οι γωνιές γυμναστικής 3 Γενιάς (3G) είναι μια ολιστική εναλλακτική λύση στις παιδικές χαρές από μεταλλικό και σκυρόδεμα που χρησίμευσαν ως πηγή ψυχαγωγίας για τα παιδιά της δεκαετίας του ογδόντα και του ενενήντα. Σύγχρονες και στοχευμένα σχεδιασμένες, αυτές οι γωνιές γυμναστικής 3G αποτελούνται από μια παιδική χαρά για παιδιά και ξεχωριστούς χώρους άσκησης και εξοπλισμό για ενήλικες και ηλικιωμένους, επιτρέποντας να συναντηθούν τρεις γενιές.

⁸⁶ <https://www.mnd.gov.sg/our-city-our-home/improving-our-quality-of-life>

⁸⁷ <https://playpoint.asia/news/evolving-playgrounds/>

Επιλέχθηκαν πρωτοβουλίες σε αστική κλίμακα, που έχουν εφαρμοστεί σε μερικά σημεία της πόλης, είτε σε μια γειτονιά, είτε σε έναν δρόμο, είτε κάποιοι χώροι παιχνιδιού που δημιουργήθηκαν σε αστικά κενά.

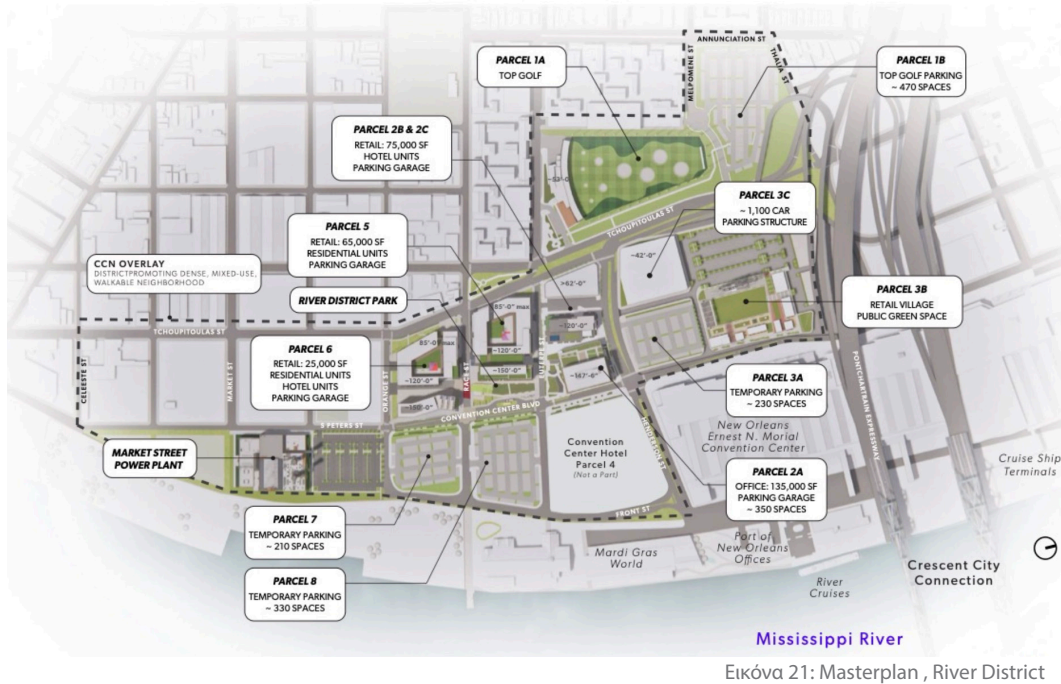
Στην συγκεκριμένη ερευνητική μελετώνται:

Πόλη	Πληθυσμός	Όνομα πρωτοβουλίας	Έτος	Έκταση έργου
Βανκούβερ (Καναδάς)		River Districk	2006	130 στρέμματα
Αμβέρσα (Βρυξέλλες)		T' Groen Kwartier (πράσινη συνοικία)	2006	80 στρέμματα
Γάνδη (Βρυξέλλες)		Rode Loper	2015	1 διαδρομή 2χμλ. στην περιοχή Brugse Poort
Fortaleza (Βραζιλία)		Dragao do Mar	2018	
Kings Crescent Estate, Λονδίνο		Murrain Road	2019	17μ. x 200μ.
Χαντέρα (Ισραήλ)		Amir Avenue (Herzl Street)	2017	12μ. x 160μ.
Άμστερνταμ (Ολλανδία)		Potgieterstraat	2010	
Ρότερνταμ (Ολλανδία)		Duimdrop	1994	Σε 19 πλατείες γειτονιών
Σιγκαπούρη (Ασία)		Παιδική χαρά πολλών γενεών	2000	

Πόλη	Πολεοδομικά χαρακτηριστικά του μέρους	Κοινωνικά χαρακτηριστικά του μέρους
Βανκούβερ (Καναδάς)	Παλιά βιομηχανική περιοχή που μετατράπηκε σε περιοχή κατοίκησης φιλική προς την οικογένεια (εκτός κέντρου της πόλης)	
Αμβέρσα (Βρυξέλλες)	Παλιό στρατιωτικό νοσοκομείο	
Γάνδη (Βρυξέλλες)		Εισοδηματική ανισότητα
Fortaleza (Βραζιλία)	Από πολυσύχναστος δρόμος αναψυχής μετατράπηκε σε αρτηριακό	
Kings Crescent Estate, Λονδίνο	Παλιά και λίγα κατοικημένα κτήρια	
Χαντέρα (Ισραήλ)	Λεωφόρος στο κέντρο της πόλης	
Άμστερνταμ (Ολλανδία)	Κατοικημένη περιοχή στο κέντρο της πόλης	
Ρότερνταμ (Ολλανδία)	Κατοικημένη περιοχή με κοινωνικοπολιτικές διαφορές	Εισοδηματική ανισότητα
Σιγκαπούρη (Ασία)	Κατοικημένη περιοχή	

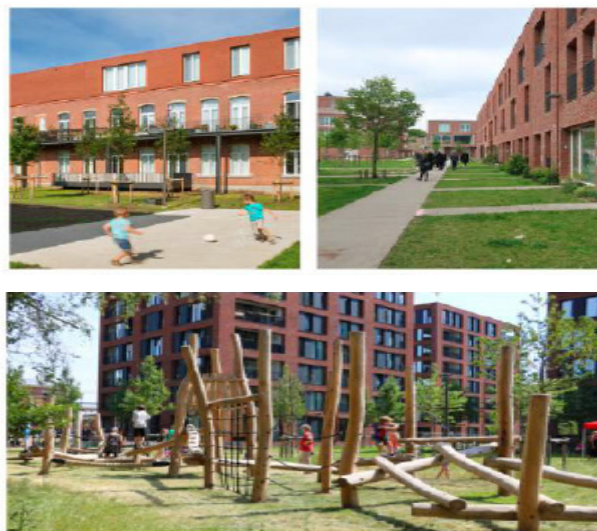
Πρωτοβουλίες που έχουν εφαρμοστεί σε γειτονίες:

Στο Βανκούβερ χτίζεται το River District – επίσης γνωστό ως East Fraser Lands – σε πρώην βιομηχανική γη. Είναι μια έκταση 130 στρεμμάτων στο Νότιο Βανκούβερ. Συνορεύει με την Kerr Street στα δυτικά, τη Marine Drive στα βόρεια, την Boundary Road στα ανατολικά και τον ποταμό Fraser στα νότια. Έχει 25 στρέμματα έκτασης πάρκου και περισσότερο από το 1/3 της συνολικής ανάπτυξης προορίζεται για οικογένειες διαθέτοντας ένα μονοπάτι πεζοπορίας και ποδηλασίας 1,5 χλμ. κατά μήκος της προκυμαίας και χώρους παιχνιδιού.

Εικόνα 21: Masterplan, River District

Στην Αμβέρσα, ανασκευάζεται το πρώην στρατιωτικού νοσοκομείου στο κέντρο της πόλης σε ένα παράδειγμα γειτονιάς φιλικής προς το παιδιά. Δημιουργείται ένας «car-lite» τρόπος ζωής ώστε τα παιδιά να μπορούν να χρησιμοποιήσουν με ασφάλεια τους χώρους πρασίνου ακριβώς έξω από τα σπίτια τους για παιχνίδι και κοινωνικοποίηση, χωρίς να έχουν φόβο για την ύπαρξη των αυτοκινήτων. Η γειτονιά αυτή αποτελεί μία γειτονιά χωρίς αυτοκίνητα και τα παιδιά μπορούν ελεύθερα να περιφέρονται, να επισκέπτονται τους φίλους τους ανεξάρτητα και να συγκεντρώνονται στην παιδική χαρά της γειτονιάς.

Εικόνες 22-23-24

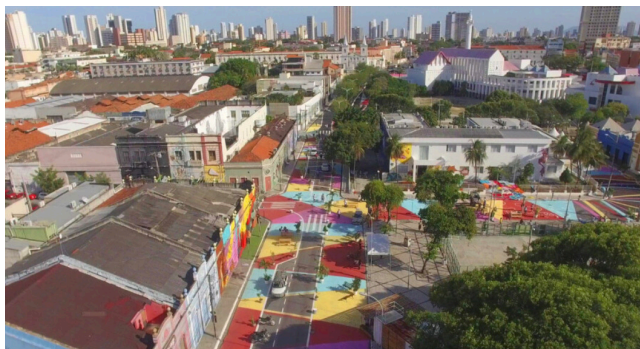
Πρωτοβουλίες που έχουν εφαρμοστεί σε δρόμους γειτονιάς:

Στην Γάνδη, το σχέδιο που επικεντρώνεται στη δημιουργία μια πόλης φιλικής προς τα παιδιά, συγκεκριμένα γίνεται μια μεγάλης κλίμακας και ολοκληρωμένη παρέμβαση του Play Space Web, το σχέδιο Rode Loper ή «Κόκκινο χαλί», μια γραμμική διαδρομή 2 χλμ., που αποτελείται από ένα σύνολο βελτιώσεων του δημόσιου χώρου και ένα φιλικό προς τα παιδιά δίκτυο πεζοπορίας και ποδηλασίας στο Brugse Poort. Συνδέει τις εγκαταστάσεις των παιδιών της γειτονιάς, όπως ένα σχολείο, ένα νηπιαγωγείο και αρκετούς δημόσιους χώρους.

Εικόνα 23: Masterplan Rode Loper

Το 2019, η Φορταλέζα της Βραζιλίας ίδρυσε το Caminhos da Escola (Μονοπάτια προς το σχολείο), ένα εθνικό πρόγραμμα για τη μείωση του αριθμού των παιδιών που σκοτώνονται και τραυματίζονται σε τροχαία δυστυχήματα. Πρωτοβουλίες που εξημερώνουν την κυκλοφορία και μειώνουν το χώρο του δρόμου, η πόλη έχει επικεντρωθεί στα οφέλη για τα παιδιά.⁸⁸ Συγκεκριμένα, στη δεκαετία του 1990 το Dragão do Mar ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς αναψυχής στη Φορταλέζα και άνθρωποι από όλη την πόλη επισκέπτονταν την περιοχή για να απολαύσουν τις πολιτιστικές προσφορές και τη νυχτερινή ζωή της. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, η περιοχή έγινε λιγότερο δημοφιλής. Μετά από δεκαετίες επενδύσεων προσανατολισμένων στα αυτοκίνητα, η τοποθεσία του έργου ήταν ολοένα και πιο απομονωμένη και ανενεργή, περιβαλλόμενη από αρτηριακούς δρόμους με μεγάλη εμπορία. Αυτή η κατάσταση αποτελούσε σημαντική απειλή και πριν από την παρέμβαση, μόνο το 32% των επισκεπτών ένιωθε ασφαλής από την κυκλοφορία των αυτοκινήτων.⁸⁹

Εικόνα 26

Εικόνα 27

⁸⁸ Tim Gill(2021), How child-friendly planning and design can save cities, Αθήνα, εκδ. RIBA, σελ. 75-76

⁸⁹ <https://globaldesigningcities.org/update/the-power-of-paint-bringing-life-to-the-streets-of-dragao-do-mar/>

⁹⁰ Cities Alive, *Designing for urban child-Friendly Density Neighbourhoods*, Asup, σελ. 26-27

⁹⁰ Cities Alive, *Designing for urban child-Friendly Density Neighbourhoods*, Asup, σελ. 26-27

Το Potgieterstraat βρίσκεται στο εσωτερικό του Άμστερνταμ, σε ένα πλαίσιο κτιρίων του 19ου αιώνα που χρονολογούνται από την πρώτη μεγάλη διεύρυνση του Άμστερνταμ. Η τυπολογία των οικοπέδων εκείνης της εποχής φαίνεται σε μειονεκτική θέση της σημερινής δημόσιας ζωής, αφού οι εσωτερικές αυλές αυτών των τετραγώνων δεν είναι ανοιχτές για δημόσια χρήση και οι δρόμοι δεν σχεδιάστηκαν ποτέ για τη σημερινή κυκλοφορία. Γενικά υπάρχει έλλειψη δημόσιων πλατειών και δημόσιου πράσινου. Οι δρόμοι εδώ κυριαρχούνται από αυτοκίνητα και οι ποδηλατόδρομοι που εισήχθησαν πρόσφατα είναι μια κυκλοφοριακή λύση, διεκδικώντας δυστυχώς τον διαθέσιμο χώρο από παρακείμενους πλαϊνούς περιπάτους.⁹²

Έτσι, το 2007 ξεκίνησε, μια στρατηγική ηρεμίας της κυκλοφορίας με στόχο να δώσει προτεραιότητα στον φιλικό προς τα παιδιά σχεδιασμό και προτάθηκε από τον τοπικό δήμο, μέσω των συμμετοχικών διαδικασιών, να συμφιλιωθούν οι διάφορες αλλά φιλόδοξες επιθυμίες των διάφορων ηλικιών- χώροι παιχνιδιού και άθλησης, χώροι πρασίνου και διατήρηση δώδεκα υφιστάμενων θέσεων στάθμευσης ποδηλάτων.⁹³

Εικόνα 34-35-36

⁹² <https://landezine.com/potgieterstraat-by-carve-landscape-architecture/>

⁹³ Jaquelina Angelo Sio, Playground design: children's play spaces in the city, σελ. 53

Πρωτοβουλίες που έχουν εφαρμοστεί σε αστικά κενά διαμορφώνοντας τα σε ειδικούς χώρους παιχνιδιού:

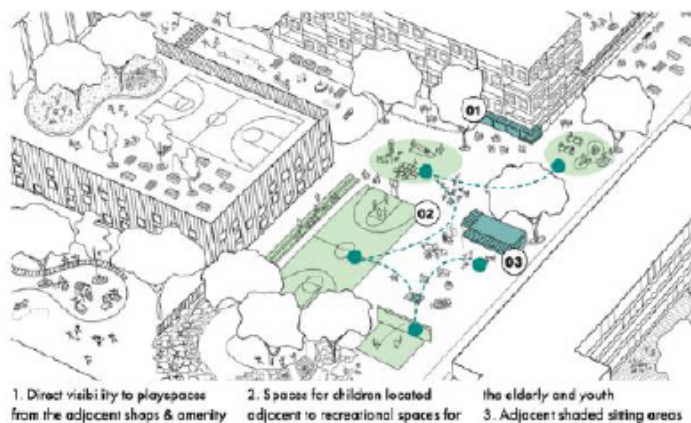
Λόγω της μείωσης του αριθμού των παιδιών που παίζουν στα δημόσια πάρκα, ο Δήμος του Ρότερνταμ ξεκίνησε ένα πρόγραμμα που ονομάζεται Duimdorp, σύμφωνα με το οποίο κοινά «κουτιά παιχνιδιών» (μετατρεπόμενα δοχεία αποστολής γεμάτα παιχνίδια και εξοπλισμό παιχνιδιού) τοποθετούνται σε δημόσιες πλατείες ή πάρκα. Στόχος είναι η τόνωση του παιχνιδιού σε δημόσιους χώρους και η ενθάρρυνση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης μεταξύ των γονέων.

Η πρωτοβουλία «κουτί παιχνιδιών» είναι μια απλή παρέμβαση που παρέχει έναν ασφαλή χώρο για τα παιδιά και τους γονείς για να συγκεντρωθούν και να γνωριστούν μεταξύ τους και είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη σε κεντρικές περιοχές, όπου οι γονείς έχουν λίγο ιδιωτικό χώρο για να αποθηκεύσουν μεγαλύτερα παιχνίδια. Εκτός από τις καθημερινές δραστηριότητες, οι εθελοντές διοργανώνουν επίσης εποχικές κοινοτικές εκδηλώσεις, όπως λέσχες ανάγνωσης και εκδηλώσεις χειροτεχνίας. Αυτή η απλή παρέμβαση επαναφέρει τη χαρά και τη ζωή στους δημόσιους χώρους καλωσορίζοντας παιδιά και γονείς από όλα τα υπόβαθρα για να παίξουν μαζί.⁹⁴

Εικόνα 37-38-39

Ο δεύτερος χώρος παιχνιδιού που μελετάει η συγκεκριμένη ερευνητική είναι μια παιδική χαρά πολλών γενεών στην Σιγκαπούρη. Η παροχή χώρων για ηλικιωμένους δίπλα στα παιδιά καλλιεργεί ένα αίσθημα ευθύνης για τους νεότερους κατοίκους και μια κοινή ενσυναίσθηση για τις ανάγκες των άλλων. Αυτή η πρωτοβουλία μαζί έχει αναγνωριστεί από το Συμβούλιο Ανάπτυξης Στέγασης της Σιγκαπούρης ως σημαντική πτυχή της κοινωνικής συνοχής και ένταξης σε κατοικημένες γειτονιές υψηλής πυκνότητας. Οι χώροι παιχνιδιού τριών γενεών βρίσκονται σχεδόν σε κάθε συγκρότημα διαμερισμάτων, παρέχοντας εξοπλισμό γυμναστικής για ηλικιωμένους, ζώνες που βασίζονται σε παιχνίδια για τη νεολαία και ανοιχτές παιδικές χαρές για παιδιά ή μία δίπλα στην άλλη. Αυτό επιτρέπει στους κατοίκους να δραστηριοποιούνται μαζί και να αισθάνονται ότι αποτελούν μέρος μια ευρύτερης κοινότητας.⁹⁵

Εικόνα 40

⁹⁴ Designing streets for kids, Global Designing Cities Initiative, σελ. 30-31

⁹⁵ Natalia Krysiak, Designing Child-Friendly High Density Neighbourhoods, σελ. 48-49

Οι πρωτοβουλίες με την μεγαλύτερη δυναμική του πίνακα

Α. Η Βαρκελώνη με δύο σημαντικές της πρωτοβουλίες αποτελεί στην πολεοδομική κλίμακα την πρωτοβουλία με την μεγαλύτερη δυναμική του πίνακα. Στο πρώτο σχέδιο πόλης για παιχνίδι στον δημόσιο χώρο ορίστηκαν 14 στόχοι και 63 δράσεις, οι οποίες περιλάμβαναν:

- δημιουργία νέων αστικών αθλητικών πάρκων
- προγράμματα σχολικής παιδικής χαράς για επέκταση των διαθέσιμων επιλογών παιχνιδιού, ενίσχυση της μικτής σεξουαλικής εκπαίδευσης και της πολιτογράφησης και των κοινοτικών χρήσεων και το άνοιγμα τους για κοινωνικοποίηση
- αφαίρεση όλων των πινακίδων "χωρίς παιχνίδια με μπάλα"
- κλείσιμο δρόμων, παιχνίδια στο δρόμο και προγραμματισμός σε δημόσιους χώρους
- αύξηση του παιχνιδιού στο νερό
- άνοιγμα νέων καφέ με τουαλέτες και υπηρεσία δανεισμού παιχνιδιών σε χώρους αναψυχής

Στο δεύτερο σχέδιο που ακολούθησε η Βαρκελώνη, το μοντέλου Superblock, αποτελεί έναν τρόπο οργάνωση της πόλης, όπου δίνει προτεραιότητα σε πιο βιώσιμα ταξίδια και στην εξασφάλιση δημόσιου χώρου για τους κατοίκους της. Περιλαμβάνει μια ριζική, ολιστική τροποποίηση των δομημένων περιοχών. Συγκεκριμένα, στοχεύει να μειώσει τα μειονεκτήματα της κυριαρχίας των αστικών αυτοκινήτων και κατ' επέκταση τα υψηλά επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην περιοχή, που λόγω της πυκνότητας της πόλης και της έλλειψης χώρων πρασίνου ενισχύουν το φαινόμενο της αστικής θερμικής νησίδας, αυξάνοντας τις θερμοκρασίες.

Σε ότι αφορά την κυκλοφορία αυτοκινήτων, σκούτερ, φορτηγών και λεωφορείων ισχύει ότι περιορίστηκε μόνο στους δρόμους στην περίμετρο του superblock, ενώ για ενδιάμεσους δρόμους επιτρέπεται μόνο εάν είναι κάτοικοι ή παρέχουν τοπικές επιχειρήσεις και με πολύ μειωμένη ταχύτητα 10 km/ h.

Προσθέτονται, ακόμα, ποδηλατοδρόμοι και ένα δίκτυο λεωφορείων με σκοπό να διασφαλιστεί η αστική οικολογία της πόλης και ότι «ο καθένας θα απέχει λιγότερο από 300 μέτρα από μια στάση λεωφορείου ανά πάσα στιγμή – και ο μέσος χρόνος αναμονής θα είναι πέντε λεπτά οπουδήποτε στην πόλη.

Η πρωτοβουλία αυτή, δημιουργεί περισσότερους ανοιχτούς χώρους πρασίνου για τους πολίτες να συναντιούνται, να συνομιλούν, να ασκούνται και να συμμετέχουν σε δραστηριότητες μαζί. Επιπλέον, γίνονται κάποιες πιλοτικές εφαρμογές όσον αφορά το βάψιμο νέων χώρων δρόμων ή την προσθήκη νέων αστικών επίπλων, όπως παγκάκια ή ζαρντινιέρες.

Εικόνα 41

B. H T' Groen Kwartier (πράσινη συνοικία) της Αμβέρσας αποτελεί στην αστική κλίμακα την πρωτοβουλία με την μεγαλύτερη δυναμική του πίνακα.

Μια γειτονιά που σχεδιάστηκε με στόχο να δημιουργήσει έναν τρόπο ζωής χωρίς αυτοκίνητα είναι η ανακατασκευή του πρώην «Millary Hospital» στο κέντρο της Αμβέρσας. Η στάθμευση αυτοκινήτων μειώνεται σημαντικά και ωθείται σε υπόγεια γκαράζ, γεγονός που επιτρέπει στους χώρους μεταξύ των κτιρίων να είναι εντελώς ελεύθεροι από σταθμευμένα αυτοκίνητα ή κίνηση και ορίζονται ανάμεσα σε γενναιόδωρο πράσινο ανοιχτό χώρο. Το αποτέλεσμα είναι μια όαση χωρίς αυτοκίνητα σχεδόν 80 στρέμματα και κοστίζει περισσότερες από 400 οικιστικές μονάδες, με ένα μείγμα από ανακαινισμένα ιστορικά κτίρια, νέα διαμερίσματα και πυκνά συγκροτήματα αρχοντικών. Η γειτονιά μοιράζεται επίσης έναν μεγάλο παραγωγικό κήπο στον τελευταίο όροφο, χώρους συνεργασίας και ένα γειτονικό καφέ.

Οι περισσότερες από τις μεγαλύτερες οικογενειακές μονάδες βρίσκονται στο ισόγειο, για να παρέχουν άμεση ορατότητα στους χώρους παιχνιδιού και να επιτρέπουν στις οικογένειες να χύνονται εύκολα σε εξωτερικούς χώρους. Καθώς δεν υπάρχουν φράχτες που να χωρίζουν τις μπροστινές αυλές, υπάρχει μια φυσική αίσθηση κοινότητας καθώς οι γονείς και οι παππούδες κάθονται έξω για να παρακολουθήσουν τα παιδιά να παίζουν.

Αρχιτεκτονικά (Πολοδομικά) χαρακτηριστικά της κάθε πρωτοβουλίας

	Τυπολογία χώρου	Πόλη	Αρχιτεκτονικά (Πολοδομικά) χαρακτηριστικά της πρωτοβουλίας																	
			Κλείσιμο δρόμων στην κυκλοφορία των αυτοκινήτων και απαγόρευση της στάθμευσης	Στεγασμένα υπόγεια πάρκινγκ	Δίκτυο πάρκων και ανοιχτών χώρων παιχνιδιού	Δίκτυο πεζού και ποδηλάτου που ενώνουν τις γειτονιές μεταξύ τους	Βελτίωση δημόσιων χώρων γύρω από τα κτήρια για ευκαρίφιες παιχνιδιού	Τοποθέτηση "ερεθισμάτων παιχνιδιού" στις διαδρομές που χρησιμοποιούν τα παιδιά ώστε να διευφέρεται η διάθεση για παιχνίδι	Σπίτια με ιδιωτικές αυλές	Ισόγειες κατοικίες για άμεση πρόσβαση των παιδιών στον υπαίθριο χώρο	Ενεργειακά κατασκευασμένα κτήρια	Άνοιγμα καταστημάτων εστίασης με τουαλέτες και υπηρεσίες δανεισμού παιχνιδιού	Δημόσιες εγκαταστάσεις παιχνιδιού σε μικρή απόσταση απ' όλες τις οικογενειακές εγκαταστάσεις	Δημιουργία νέων αστικών αθλητικών πάρκων για όλες τις ηλικίες	Αφαίρεση πινακίδων που απαγορεύουν το παιχνίδι	Εκπαιδευτικά προγράμματα σε παιδικές χαρές	Τοποθέτηση εγκαταστάσεων νερού για περισσότερο παιχνίδι	Οι αυλές των σχολείων ανακαινίζονται με νατουραλιστικό τρόπο	Αναδιάρθρωψη του χώρου του δρόμου (ευρύτερα πεζοδρόμια, μικρότερες ακτίνες διέλευσης)	Ενσωμάτωση τέχνης στον δημόσιο χώρο
Πολοδομική κλίμακα		Βανκούβερ (Καναδάς)		+	+		+		+				+							
		Βαρκελώνη (Ισπανία)	+		+		+	+				+	+		+	+	+			
		Αμβέρσα (Βρυξέλλες)	+	+	+	+	+	+	+				+							
		Ρεσιφέ (Βραζιλία)			+	+	+						+	+		+				+
		Σιγκαπούρη (Ασία)			+	+	+						+	+						
	Γειτονιά	Βανκούβερ (Καναδάς)			+	+					+		+							
Αστική κλίμακα	Γειτονιά	Αμβέρσα (Βρυξέλλες)	+	+	+	+	+			+			+							
	Δρόμος	Γάνδη (Βρυξέλλες)	+		+	+							+					+		+
	Δρόμος	Φορταλέζα (Βραζιλία)				+	+	+								+			+	+
	Δρόμος	Kings Crescent Estate, Λονδίνο	+			+	+			+			+							
	Δρόμος	Χαντέρα (Ισραήλ)			+	+		+											+	+
	Δρόμος	Άμστερνταμ (Ολλανδία)	+			+	+	+				+	+							
	Ειδικός χώρος παιχνιδιού	Ρότερνταμ (Ολλανδία)					+						+							
	Ειδικός χώρος παιχνιδιού	Σιγκαπούρη (Ασία)			+		+							+						

Από την μελέτη του πίνακα ως προς τα πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των πρωτοβουλιών διαπιστώνουμε ότι δημοφιλέστερα είναι:

1. α. Βελτίωση δημόσιων χώρων γύρω από τα κτήρια για ευκαιρίες παιχνιδιού

• Πολεοδομική κλίμακα

Βανκούβερ

Βαρκελώνη Superblocks

Αμβέρσα

Ρεσιφέ

Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Αμβέρσα

Φορταλέζα

Λονδίνο

Ισραήλ

Άμστερνταμ

Ρότερνταμ

Σιγκαπούρη

Εικόνα 42: Jardim do Baoba, Parque Capibaribe, Recife

Στην Σιγκαπούρη, τοποθετούνται στα δημόσια κτήρια, ιδιαίτερα στα εμπορικά κέντρα και στα κέντρα αναψυχής εγκαταστάσεις «φιλικές προς την οικογένεια». Έχοντας λάβει υπόψη την κατάλληλη κλίμακα για τα παιδιά, παρέχονται ταυτόχρονα εξοπλισμοί παιχνιδιού και χώροι νοσηλείας αλλά και παιδικές χαρές 3 γενεών που εξυπηρετούν όλες τις ηλικίες.

Στην Φορταλέζα της Βραζιλίας επανασχεδιάζοντας τον δρόμο Dragao do Mar προσπάθησαν να δώσουν προτεραιότητα στην ασφάλεια των πεζών, έχοντας στο επίκεντρο τον φιλικό προς το παιδί σχεδιασμό. Έτσι, ξεκίνησαν με την πεζοδρόμηση ενός κομματιού του οδοστρώματος και την επέκταση των πεζοδρομίων με σκοπό την στένωση της λωρίδας κίνησης των αυτοκινήτων. Στην συνέχεια, χρησιμοποιήθηκε μια παλέτα από πολύχρωμα στοιχεία χαμηλού κόστους (συμπεριλαμβανομένων των πάγκων από σκυρόδεμα, υπερμεγέθη ζαρντινιέρες και παστέλ βαφή). Αυτή η πειραματική προσέγγιση του δρόμου ωθεί μικρούς και μεγάλους στην χρήση παιχνιδιάρικης χαρτογράφησης και ασκήσεων περιπάτου.

1. β. Δίκτυο πάρκων και ανοιχτών χώρων παιχνιδιού

• Πολεοδομική κλίμακα

Βανκούβερ

Βαρκελώνη

Αμβέρσα

Ρεσιφέ

Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Βανκούβερ

Αμβέρσα

Γάνδη

Ισραήλ

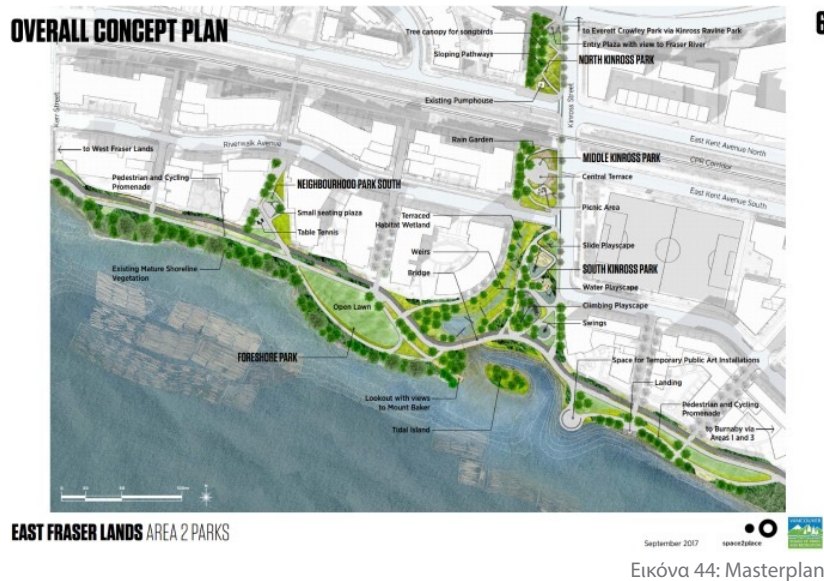
Σιγκαπούρη

Εικόνα 43: Σχηματικό σχέδιο Parque Capabaribe

Στο Ρεσιφέ, ένα νέο γραμμικό παραποτάμιο πάρκο μήκους 15 χιλιομέτρων, το Parque Capibaribe. Ενώνει φυσικά και μεταφορικά τις κεντρικές γειτονιές της πόλης. Το γενικευμένο σχέδιο, περιλαμβάνει 30 χιλιόμετρα παραποτάμιων μονοπατιών, νέους πράσινους δρόμους και επανασχεδιασμένους δρόμους που συνδέονται με άλλους χώρους πρασίνου και 12 νέες προγραμματισμένες διαβάσεις ποταμών. Σχεδόν όλα αυτά θα είναι χωρίς αυτοκίνητα και πολλοί θα περάσουν από τις φτωχότερες σε πιο πλούσιες γειτονιές και αντίστροφα. Έχουν ολοκληρωθεί μερικές μικρές τοποθεσίες, συμπεριλαμβανομένου του Jardim do Baobá («Κήπος Baobab», που πήρε το όνομά του από το τεράστιο δέντρο που είναι το επίκεντρό του). Αυτό το απολαμβάνουν άτομα απ' όλες τις γειτονιές.

Στο Βανκούβερ, στην γειτονιά River District δημιουργείται ένας παραποτάμιος πεζόδρομος και σύστημα μονοπατιών που εκτείνονται κατά μήκος της όχθης της γειτονιάς, συνδέοντας μικρά πάρκα και δημόσιες ανέσεις.

Εικόνα 44: Masterplan

2. α. Δίκτυο πεζού και ποδηλάτου που ενώνουν τις γειτονιές μεταξύ τους

• Πολεοδομική κλίμακα

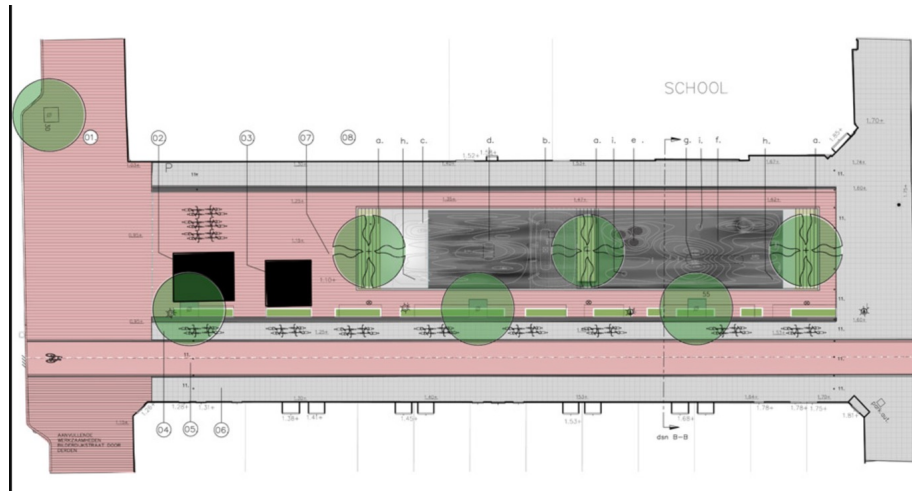
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Βανκούβερ
Αμβέρσα
Γάνδη
Fortaleza
Λονδίνο
Ισραήλ
Άμστερνταμ

Η Αμβέρσα παρέχει ένα πλαίσιο για βελτιώσεις υποδομών κατά μήκος των κοινών ταξιδιωτικών διαδρομών των παιδιών και περαιτέρω επενδύσεις για τη δημιουργία πιο προσβάσιμων ταξιδιών. Οι βελτιώσεις στην ασφάλεια περιλαμβάνουν την εξομάλυνση της κυκλοφορίας και πρόσθετη σήμανση στους δρόμους. Τα δίκτυα πράσινης υποδομής επικαλύπτονται σε καθορισμένες διαδρομές για παιδιά. Η κάθε γειτονιά της Αμβέρσας επανασχεδιάζεται για πεζούς και ποδηλάτες δίνοντας τη δυνατότητα άμεσης πρόσβαση σε διάφορες συνοικιακές εγκαταστάσεις, σχολεία, παιδικούς σταθμούς, αίθουσες θεάτρου και δημόσιους χώρους.

Στον δρόμο παιχνιδιού του Potgieterstraat στο Άμστερνταμ ο ποδηλατόδρομος είναι παράλληλος και γειτονικός με τα κτίρια από τη μια πλευρά, η παιδική χαρά από την άλλη και ανάμεσά τους παράλληλες σειρές σετ στάθμευσης ποδηλάτων σε στύλους.

Εικόνα 45: Masterplan

2. β. Δημόσιες εγκαταστάσεις παιχνιδιού σε μικρή απόσταση απ' όλες τις οικογενειακές εγκαταστάσεις

• Πολεοδομική κλίμακα

Βανκούβερ
Βαρκελώνη
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Βανκούβερ
Αμβέρσα
Γάνδη
Λονδίνο
Άμστερνταμ
Ρότερνταμ
Σιγκαπούρη

Ο φιλικός προς τα παιδιά αστικός σχεδιασμός της Recife περιλαμβάνει⁹⁶ δύο πιλοτικές «ζώνες προτεραιότητας για τα παιδιά». Αρχικά, βελτιώνονται οι δημόσιοι χώροι και οι συνδέσεις μεταξύ σπιτιών και δημόσιων υπηρεσιών που έχουν επίκεντρο το παιδί. Ακόμα, στο λοφώδες Alto Santa Terezinha, το έργο επικεντρώνεται γύρω από το πρώτο COMPAZ της πόλης, ένα επιβλητικό νέο κτίριο (με δημόσιους και αθλητικούς χώρους γύρω του, συμπεριλαμβανομένης μιας πισίνας) που φιλοξενεί ένα ευρύ φάσμα έργων αναψυχής, εκπαίδευσης καθώς και δημοτικές υπηρεσίες. Το δεύτερο έργο, βρίσκεται στο χαμηλό υψόμετρο Iprutinga, συνδέει αρκετούς μικρούς δημόσιους χώρους με δύο τοπικά σχολεία και έναν παιδικό σταθμό. Τέλος, η πρωτοβουλία Mais Vida nos Morros («Περισσότερη ζωή στους λόφους») δημιουργήθηκε για την αντιμετώπιση προβλημάτων με οικιακά απορρίμματα, αποφράξεις, αποχετεύσεων και ασταθείς πλαγιές. Ως απάντηση στην ατζέντα του δημάρχου για την πρώιμη παιδική ηλικία, επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει βελτιώσεις σε σκάλες, σοκάκια και δημόσιους χώρους. Περιλαμβάνει επίσης εντυπωσιακές βαφές και τοιχογραφίες για σπίτια.

Στον δρόμο Murrain Road στην γειτονιά Kings Crescent Estate στο Λονδίνο, έχοντας ως στόχο τον φιλικό προς το παιδί σχεδιασμό ενσωματώθηκαν παιχνιδιάρικα αντικείμενα που είναι διάσπαρτα κατά μήκος του δρόμου. Έτσι, δημιουργήθηκε ένας χώρος για μια πληθώρα τύπων αναψυχής: παραδοσιακός εξοπλισμός παιχνιδιού σε συνδυασμό με φυσικά στοιχεία όπως κορμούς, βράχους και νερό, στηρίγματα για ευφάνταστο παιχνίδι, όπως ένα θέατρο και ένα μεγάλο τραπέζι και χώρους ανέσεων για όλες τις ηλικίες, όπως ειδικά καθίσματα που εξυπηρετούν ηλικιωμένους, παιδιά όλων των ηλικιών και άτομα με ειδικές ανάγκες.

⁹⁶ <https://cities4children.org/blog/what-do-child-friendly-neighbourhoods-look-and-feel-like/>

3. α. Κλείσιμο δρόμων στην κυκλοφορία των αυτοκινήτων και απαγόρευση της στάθμευσης

• Πολεοδομική κλίμακα
Βανκούβερ
Βαρκελώνη Superblocks
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα
Αμβέρσα
Γάνδη
Λονδίνο
Άμστερνταμ

Εικόνα 46: Τα παιδιά παίζουν σε μια «Living Street» στην Αμβέρσα

Στην Αμβέρσα οι κάτοικοι των γειτονιών σε συνεννόηση με την τοπική διοίκηση κλείνουν τους δρόμους τους στην κυκλοφορία κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και τους παρέχονται καθίσματα, δομές παιχνιδιού και άλλος εξοπλισμός που είναι απαραίτητος για τη δημιουργία ενός «ζωντανού δρόμου».

Στο Λονδίνο, στην γειτονιά Kings Crescent Estate, χάρη στο κλείσιμο των δρόμων μεταξύ των κατοικιών δημιουργούνται προσβάσιμοι δημόσιοι χώροι για παιχνίδι, αναψυχή αλλά και για τοπική κυκλοφορία. Ο δρόμος συμπληρώνεται από μια σειρά από κοινόχρηστες αυλές που προωθούν την κοινοτική καλλιέργεια λουλουδιών και λαχανικών, παράλληλα με περαιτέρω ευκαιρίες για παιχνίδι, κοινωνικοποίηση και χαλάρωση από την οικιακή ζωή. Είναι σημαντικό ότι τα διαμερίσματα στο ισόγειο έχουν άμεση ορατότητα στο δρόμο, διασφαλίζοντας τον έλεγχο του παιχνιδιού των παιδιών που εξελίσσεται εκεί, με το παιδί να νιώθει ανεξάρτητο.⁹⁷

3. β. Τοποθέτηση "ερεθισμάτων παιχνιδιού" στις διαδρομές που χρησιμοποιούν τα παιδιά ώστε να διεγείρεται η διάθεση για παιχνίδι

• Πολεοδομική κλίμακα
Βαρκελώνη
Αμβέρσα

• Αστική κλίμακα
Αμβέρσα
Γάνδη
Άμστερνταμ

Εικόνα 47: Ένα παράδειγμα παρέμβασης για την αύξηση των ευκαιριών παιχνιδιού των παιδιών κατά μήκος καθορισμένων διαδρομών «play web» από την πόλη της Αμβέρσας.

Η πόλη της Αμβέρσας προσθέτει «ερεθίσματα παιχνιδιού» στις ταξιδιωτικές διαδρομές για να βελτιωθεί η επιθυμία του ενεργού ταξιδιού και να αυξηθεί η σωματική δραστηριότητα των παιδιών. Παιχνιδιάρικα στοιχεία, όπως κορμοί δέντρων ή σήραγγες ιτιών περιλαμβάνονται κατά μήκος των διαδρομών για να δημιουργήσουν στιγμές παιχνιδιού και χαλάρωσης.

Στον δρόμο παιχνιδιού του Potgieterstraat στο Άμστερνταμ τα παιδιά μπορούν να έχουν πρόσβαση στην παιδική χαρά απευθείας από τα γύρω κτίρια χωρίς τον κίνδυνο της κυκλοφορίας των ποδηλάτων. Επιπλέον, οι πάγκοι σε σχήμα κουτιού - τοποθετούνται δύο σε κάθε ένα από τα κοντά άκρα και ένα στο κέντρο, χωρίζοντας την παιδική χαρά στα δύο - οριοθετούν τον χώρο και εξασφαλίζουν την ασφάλεια των παιδιών. Αντί για φράχτες, αυτά τα στοιχεία μπόρεσαν να κάνουν το παιχνίδι ασφαλές και προσβάσιμο στα παιδιά, ενώ ταυτόχρονα προσφέρουν στους ενήλικες τη δυνατότητα να καθίσουν, να αλληλεπιδράσουν και να παρακολουθήσουν τα παιδιά τους σε απόσταση αρκετά κοντά για να το ελέγχουν, αλλά και αρκετά μακριά για να νιώθει το ίδιο ανεξάρτητο.

⁹⁷ Desinging Child-Friendly High Density Neighbourhoods Σελ26-27

Χρήσεις που τοποθετούνται σε κάθε πρωτοβουλία

	Τυπολογία χώρου	Πόλη	Χρήσεις που τοποθετούνται									
			Κατοικία	Τοπικά καταστήματα	Εστιατόρια	Κοινοτικές εγκαταστάσεις	Σχολεία	Γραφεία	Ανοχτοί χώροι παιχνιδιού	Εξοπλισμός γυμναστικής για όλες τις ηλικίες	Πολιτιστικές και κοινοτικές δραστηριότητες	
Πολυενοδομική Κλίμακα		Βανκούβερ (Καναδάς)	+	+		+	+	+	+			
		Βαρκελώνη (Ισπανία)	+	+		+	+	+	+	+	+	
		Αμβέρσα (Βρυξέλλες)					+		+			
		Ρεσιφέ (Βραζιλία)					+		+		+	
		Σιγκαπούρη (Ασία)	+	+	+	+	+		+	+	+	
	Γειτονιά	Βανκούβερ (Καναδάς)	+	+	+	+	+	+	+			
Αστική Κλίμακα	Γειτονιά	Αμβέρσα (Βρυξέλλες)	+	+	+	+		+	+			
	Δρόμος	Γάνδη (Βρυξέλλες)					+		+			
	Δρόμος	Φορταλέζα (Βραζιλία)									+	
	Δρόμος	Kings Crescent Estate, Λονδίνο	+	+		+		+	+			
	Δρόμος	Χαντέρα (Ισραήλ)		+					+		+	
	Δρόμος	Άμστερνταμ (Ολλανδία)										
	Ειδικός χώρος παιχνιδιού	Ρότερνταμ (Ολλανδία)							+		+	
	Ειδικός χώρος παιχνιδιού	Σιγκαπούρη (Ασία)	+		+	+	+		+	+	+	

1. Ανοιχτοί χώροι παιχνιδιού

• Πολεοδομική κλίμακα

Βανκούβερ
Βαρκελώνη
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Βανκούβερ
Αμβέρσα
Γάνδη
Λονδίνο
Ισραήλ
Ρότερνταμ
Σιγκαπούρη

2. Σχολεία

• Πολεοδομική κλίμακα

Βανκούβερ
Βαρκελώνη
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Βανκούβερ
Γάνδη
Σιγκαπούρη

3. Τοπικά καταστήματα

• Πολεοδομική κλίμακα

Βανκούβερ
Βαρκελώνη
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Βανκούβερ
Αμβέρσα
Λονδίνο
Ισραήλ

4. Κατοικία

• Πολεοδομική κλίμακα

Βανκούβερ
Βαρκελώνη
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Βανκούβερ
Αμβέρσα
Λονδίνο
Σιγκαπούρη

5. Κοινοτικές εγκαταστάσεις

• Πολεοδομική κλίμακα

Βανκούβερ
Βαρκελώνη Superblocks
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Βανκούβερ
Αμβέρσα
Λονδίνο
Σιγκαπούρη

6. Πολιτιστικές και κοινοτικές δραστηριότητες

• Πολεοδομική κλίμακα

Βαρκελώνη Superblocks
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Φορταλέζα
Ισραήλ
Ρότερνταμ
Σιγκαπούρη

Στόχοι πρωτοβουλιών

	Τυπολογία χώρου	Πόλη	Στόχοι					
			Δίκτυα ποδηλάτου	Δίκτυο πεζού	Ανοιχτοί χώροι παιχνιδιού	Βιώσιμη διαμόρφωση περιοχών κατοίκησης	Γειτονιές χωρίς αυτοκίνητο	Μέρη συνάντησης όλων των ηλικιών
Πολεοδομική Κλίμακα		Βανκούβερ (Καναδάς)	+	+	+	+		
		Βαρκελώνη (Ισπανία)		+	+		+	+
		Αμβέρσα (Βρυξέλλες)	+	+	+		+	+
		Ρεσιφέ (Βραζιλία)	+	+	+			
		Σιγκαπούρη (Ασία)	+	+	+	+		+
	Γειτονιά	Βανκούβερ (Καναδάς)		+				
	Γειτονιά	Αμβέρσα (Βρυξέλλες)	+	+	+	+	+	+
	Δρόμος	Γάνδη (Βρυξέλλες)	+	+	+			
Αστική Κλίμακα	Δρόμος	Φορταλέζα (Βραζιλία)		+	+			+
	Δρόμος	Kings Crescent Estate, Λονδίνο	+	+	+	+	+	+
	Δρόμος	Χαντέρα (Ισραήλ)	+	+	+			
	Δρόμος	Άμστερνταμ (Ολλανδία)	+	+	+		+	+
	Ειδικός χώρος παιχνιδιού	Ρότερνταμ (Ολλανδία)						+
	Ειδικός χώρος παιχνιδιού	Σιγκαπούρη (Ασία)		+		+		+

1.α.Δίκτυο πεζού

• Πολεοδομική κλίμακα
Βανκούβερ
Βαρκελώνη Superblocks
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα
Βανκούβερ
Αμβέρσα
Φορταλέζα
Λονδίνο
Ισραήλ
Άμστερνταμ
Σιγκαπούρη

1.β.Ανοιχτοί χώροι παιχνιδιού

• Πολεοδομική κλίμακα
Βανκούβερ
Βαρκελώνη Superblocks
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα
Αμβέρσα
Φορταλέζα
Λονδίνο
Ισραήλ
Άμστερνταμ

2.α.Δίκτυα ποδηλάτου

• Πολεοδομική κλίμακα
Βανκούβερ
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα
Αμβέρσα
Λονδίνο
Ισραήλ
Άμστερνταμ

2.β.Μέρη συνάντησης όλων των ηλικιών

• Πολεοδομική κλίμακα
Βαρκελώνη
Αμβέρσα
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα
Αμβέρσα
Φορταλέζα
Λονδίνο
Άμστερνταμ
Ρότερνταμ
Σιγκαπούρη

3.α.Βιώσιμη διαμόρφωση περιοχών κατοίκησης

• Πολεοδομική κλίμακα
Βανκούβερ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα
Αμβέρσα
Λονδίνο
Σιγκαπούρη

3.β.Γειτονιές χωρίς αυτοκίνητο

• Πολεοδομική κλίμακα
Βαρκελώνη Superblocks
Αμβέρσα

• Αστική κλίμακα
Αμβέρσα
Λονδίνο
Άμστερνταμ

Αποτελέσματα πρωτοβουλιών

	Τυπολογία χώρου	Πόλη	Αποτελέσματα											
			Ασφαλείς προσβάσιμοι δρόμοι για όλους	Μείωση θανάτων λόγω ατυχημάτων	Μεγαλύτερη σωματική δραστηριότητα	Λιγότερη ρύπανση (ηχορύπανση και στον αέρα)	Απόκτηση της αίσθησης της κοινότητας	Αύξηση ποσοστών παιχνιδιού στο δημόσιο χώρο	Παιχνίδι για όλες τις ηλικίες	Σύνδεση των εγκαταστάσεων για παιδιά της γειτονιάς (σχολείο, σπίτι, δημόσιοι χώροι παιχνιδιού)	Παιχνίδι στο δρόμο	Κοινωνική συνοχή σε μια οικονομικά άνιση περιοχή	Πόλη φιλική προς τα παιδιά	Γειτονιά φιλική προς τα παιδιά
Πολεοδομική Κλίμακα		Βανκούβερ (Καναδάς)	+	+		+	+			+			+	
		Βαρκελώνη (Ισπανία)	+	+	+	+	+	+			+		+	
		Αμβέρσα (Βρυξέλλες)	+	+		+	+	+		+	+		+	
		Ρεσιφέ (Βραζιλία)	+				+	+			+	+	+	
		Σιγκαπούρη (Ασία)	+		+		+	+	+		+			
	Γειτονιά	Βανκούβερ (Καναδάς)	+	+		+	+			+				+
Δοτική Κλίμακα	Γειτονιά	Αμβέρσα (Βρυξέλλες)	+	+	+	+	+	+		+	+			+
	Δρόμος	Γάνδη (Βρυξέλλες)	+	+		+	+	+		+	+	+	+	
	Δρόμος	Φορταλέζα (Βραζιλία)	+	+	+		+	+	+		+			+
	Δρόμος	Kings Crescent Estate, Λονδίνο	+	+	+	+	+	+		+	+			
	Δρόμος	Χαντέρα (Ισραήλ)	+	+	+		+	+			+			
	Δρόμος	Άμστερνταμ (Ολλανδία)	+		+		+	+	+		+			
	Ειδικός χώρος παιχνιδιού	Ρότερνταμ (Ολλανδία)					+	+	+			+		
	Ειδικός χώρος παιχνιδιού	Σιγκαπούρη (Ασία)	+				+	+	+		+			

1.Απόκτηση της αίσθησης της κοινότητας

• Πολεοδομική κλίμακα

Βανκούβερ
Βαρκελώνη
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Βανκούβερ
Αμβέρσα
Γάνδη
Φορταλέζα
Λονδίνο
Ισραήλ
Άμστερνταμ
Ρότερνταμ
Σιγκαπούρη

3.β.Παιχνίδι στο δρόμο

• Πολεοδομική κλίμακα

Βαρκελώνη
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Αμβέρσα
Γάνδη
Φορταλέζα
Λονδίνο
Ισραήλ
Άμστερνταμ
Σιγκαπούρη

2.Ασφαλείς προσβάσιμοι δρόμοι για όλους

• Πολεοδομική κλίμακα

Βανκούβερ
Βαρκελώνη
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Βανκούβερ
Αμβέρσα
Γάνδη
Φορταλέζα
Λονδίνο
Ισραήλ
Άμστερνταμ
Σιγκαπούρη

3.α.Αύξηση ποσοστών παιχνιδιού στο δημόσιο χώρο

• Πολεοδομική κλίμακα

Βαρκελώνη
Αμβέρσα
Ρεσιφέ
Σιγκαπούρη

• Αστική κλίμακα

Αμβέρσα
Γάνδη
Φορταλέζα
Λονδίνο
Ισραήλ
Άμστερνταμ
Ρότερνταμ
Σιγκαπούρη

Υλικά που έχουν χρησιμοποιηθεί στις πρωτοβουλίες

	Τυπολογία χώρου	Πόλη	Υλικά							
			Κτήρια LEED Gold	Πολύχρωμα χρώματα και έντονα μοτίβα	Ξύλινα έπιπλα δρόμου	Δέντρα και ζαρτανιέρες με λουλούδια	Φυσικά υλικά για παχνίδι (κορμιοί, μικροί λόφοι, βράχια, Άγρια καθίσματα (κίτρινοι κύκλοι)	Αντικείμενα παχνιδιού από μαύρο καουτσούκ	Διάφορα παχνίδια (πατίνια, τρίκυκλα, skateboard, υλικά για χειροτεχνίες) και όργανα γυμναστικής	
Πολυεδαφική Κλίμακα		Βανκούβερ (Καναδάς)								
		Βαρκελώνη (Ισπανία)								
		Αμβέρσα (Βρυξέλλες)								
		Ρεσιφέ (Βραζιλία)								
		Σιγκαπούρη (Ασία)								
	Γειτονιά	Βανκούβερ (Καναδάς)	+							
	Γειτονιά	Αμβέρσα (Βρυξέλλες)			+	+	+			
	Δρόμος	Γάνδη (Βρυξέλλες)								
Αστική Κλίμακα	Δρόμος	Φορταλέζα (Βραζιλία)		+		+				
	Δρόμος	Kings Crescent Estate, Λονδίνο			+	+	+			
	Δρόμος	Χαντέρρα (Ισραήλ)			+	+	+	+		
	Δρόμος	Άμστερνταμ (Ολλανδία)				+	+		+	
	Ειδικός χώρος παχνιδιού	Ρότερνταμ (Ολλανδία)				+				+
	Ειδικός χώρος παχνιδιού	Σιγκαπούρη (Ασία)				+				+

• Αστική κλίμακα

Δέντρα και ζαρτινιέρες με λουλούδια

Φυσικά υλικά για παιχνίδι (κορμοί, μικροί λόφοι, βράχια)

Ξύλινα έπιπλα δρόμου

Πρωτοβουλίες που χρησιμοποίησαν την συμμετοχική διαδικασία

	Τυπολογία χώρου	Πόλη	Συμμετοχική διαδικασία
Πολιτισμική Κλίμακα		Βανκούβερ (Καναδάς)	
		Βαρκελώνη (Ισπανία)	
		Αμβέρσα (Βρυξέλλες)	+
		Ρεσιφέ (Βραζιλία)	
		Σιγκαπούρη (Ασία)	
	Γειτονιά	Βανκούβερ (Καναδάς)	
	Γειτονιά	Αμβέρσα (Βρυξέλλες)	
	Δρόμος	Γάνδη (Βρυξέλλες)	+
Αστική Κλίμακα	Δρόμος	Φορταλέζα (Βραζιλία)	
	Δρόμος	Kings Crescent Estate, Λονδίνο	+
	Δρόμος	Χαντέρα (Ισραήλ)	
	Δρόμος	Άμστερνταμ (Ολλανδία)	+
	Ειδικός χώρος παιχνιδιού	Ρότερνταμ (Ολλανδία)	
	Ειδικός χώρος παιχνιδιού	Σιγκαπούρη (Ασία)	

• Πολεοδομική κλίμακα
Αμβέρσα

• Αστική κλίμακα
Γάνδη
Λονδίνο
Άμστερνταμ

Συμπεράσματα

Έχοντας αναλύσει τις παρατηρήσεις των παιδιών από το workshop και έχοντας μελετήσει πρωτοβουλίες αστικού σχεδιασμού φιλικού προς τα παιδιά πόλεων καταλήγουμε ότι στην περίπτωση της οδού Κλειδονοπούλου και του παρακείμενου παραποτάμιου δρόμου της θα μπορούσαμε να προτείνουμε τα ακόλουθα.

Για τον παραποτάμιο δρόμο, (την πρωτοβουλία του Ρεσιφέ στην πολεοδομική κλίμακα και την πρωτοβουλία του Βανκούβερ στη γειτονιά River District στην αστική κλίμακα), να επανασχεδιαστεί με σκοπό την ένωσή του με άλλους χώρους πρασίνου και να προστεθούν νέες προγραμματισμένες διαβάσεις του ποταμού, με σκοπό να δημιουργηθούν ασφαλέστερες διαδρομές πεζοπορίας και να τις απολαμβάνουν άτομα από όλες τις γειτονίες και ειδικά τα παιδιά. Να δημιουργηθεί μια λωρίδα που να διαθέτει διάφορα στοιχεία που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε για παιχνίδι μικρών είτε για κοινωνική συναναστροφή μεγαλύτερων (κούνιες στα δέντρα, επιδαπέδια παιχνίδια, βιβλιοθήκη, τραπεζοκαθίσματα).

Για την έλλειψη πεζοδρομίων, ανεξέλεγκτου πάρκινγκ στο χώρο πρασίνου και τις μεγάλες ταχύτητες των αυτοκινήτων (την πρωτοβουλία της Αμβέρσα στην πολεοδομική κλίμακα, της Φορταλέζα στην αστική κλίμακα καθώς και τα παραδείγματα: Circling the Avenue του Ισραήλ και Potrieterstraat του Άμστερνταμ). Να ενισχυθεί η σήμανση στο δρόμο ώστε να εξασφαλιστεί η ασφάλεια των μετακινήσεων των παιδιών και να στενέψει η λωρίδα κίνησης των αυτοκινήτων χωρίς να διακοπεί η κυκλοφορία τους προσθέτοντας διαδρομές για πεζούς και ποδηλάτες. Έχοντας περισσότερο χώρο τα πεζοδρόμια μπορούν να εμπλουτιστούν με μια παλέτα από πολύχρωμα στοιχεία χαμηλού κόστους (συμπεριλαμβανομένων των άγκων από σκυρόδεμα, υπερμεγέθη ζαρντινιέρες και παστέλ βαφή) δίνοντας μια πιο παιχνιδιάρικη διαδρομή με επίκεντρο τον φιλικό προς το παιδί σχεδιασμό. Η ποδηλασία, από την άλλη, συμβάλει σημαντικά στα επίπεδα σωματικής δραστηριότητας των παιδιών και αποτελεί ένα σκαλοπάτι προς την ανεξάρτητη ενηλικίωση.

Ο απώτερος στόχος του φιλικού προς τα παιδιά πολεοδομικού σχεδιασμού είναι να παίρνουν μέρος τα παιδιά ελεύθερα και βιωματικά στο δημόσιο πεδίο, απολαμβάνοντας πλούσιες και συναρπαστικές εμπειρίες, χωρίς περιορισμούς στα παιχνίδια τους, γνωρίζοντας μέρη και ανθρώπους γύρω τους.

